

86.38.
53-53.

فقه العبادات

ҲАНАФИЙ ФИҚҲИДАН

САВОЛ - ЖАВОБЛАР

Ҳасан Қодиров

Таҳрат китоби

1

86.38

49-53

فقه العبادات

ҲАНАФИЙ ФИҚҲИДАН

САВОЛ - ЖАВОБЛАР

Ҳасан Қодиров

Таҳорат китоби

Тошкент 2017

УЎК: 297.17:348.97
КБК 86.38
Қ-53

«Hilol-nashr» нашриёт-матбаасига 2011 йилда фазилатли шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф ҳазратлари томонидан асос солинган

Фазилатли шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф раҳматуллоҳи алайҳнинг шогирдларидан бири, Тошкент шаҳридаги «Мулла Холмирза ота» масжидининг имом-хатиби, Тошкент Ислом институти ўқитувчиси Ҳасан Каримберди ўғли (Қодиров) мамлакатимиз мўмин-мусулмонларининг фикҳий илмларга бўлган талаб-эҳтиёжларини қондиришга ўз ҳиссасини қўшиш мақсадида «Ҳанафий фикҳидан савол-жавоблар» рукни остида туркум рисоаларни тайёрлашга киришди. Бу рисоалар Ислом фикҳининг муҳим мавзуларига оид савол-жавоблардан тузилади. Сизларга тақдим қилинаётган ана шу рисоаларнинг биринчиси поклик ва таҳоратга бағишланди.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги
Дин ишлари бўйича қўмитанинг 1807-рақамли хулосаси асосида тайёрланди.

Қ-53 Нашрга тайёрловчи: Ҳасан Қодиров
Ҳанафий фикҳидан савол-жавоблар.
Т.: «Hilol-Nashr», 2017. – 96 б.

УЎК: 297.17:348.97
КБК 86.38

ISBN 978-9943-4819-2-3

© Нашрга тайёрловчи: Ҳасан Қодиров
© «HILOL-NASHR» нашриёти, 2017.

ТАҚРИЗ

Ислом дини қадимдан фикҳи бўйича дунёга устоз бўлган. Шуниси қизиқки, фикҳ илми бўйича китоблар тадвин қилинган даврдан то ҳозирги кунимизгача кўп-лаб китоблар ёзилди. Уларнинг барчаси бир Ислом динининг фикҳи борасида баҳс қилса ҳам, ҳаммасининг ўзгача руҳи, мазаси ва ўрни бор.

«Мулла Холмирза ота» жомеъ масжиди имом-хатиби, «Кўкалдош» ўрта-махсус ислом билим юрти ва Имом Бухорий номли Тошкент Ислом институти мударриси Қодиров Ҳасан домла нашрга тайёрлаган «Ҳанафий фикҳидан савол-жавоблар» туркум рисоаларининг биринчиси, яъни таҳорат бобига бағишланган қисми ҳозирги кундаги аҳамиятга эга китоблардан бири бўлиши шубҳасиз.

Бу рисола ҳанафий мазҳабининг мўтабар китоблари: «Бадое ус-саное», «Ҳидоя» ва унинг шарҳлари ҳамда «Тасҳилуз-Зарурий» каби ўнлаб манбалардан саралаб олинган масалалардан тузилган бўлиб, савол-жавоб услубида, содда ва равон тилда ёзилган.

Бу рисола халқимизнинг маънавияти юксалиши, диний илмининг ўсиши ва асосийси ҳанафий фикҳида ўзига хос бир қўлланма бўлиши шубҳасиз.

Шуларни эътиборга олиб, бу рисоланинг нашр қилиниши халқимиз, толиби илмлар ва имом домлаларимизга бирдек кераклидир.

*Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси,
муфтий Усмонхон Алимов*

СЎЗБОШИ

Аллоҳ таолога мақтовлар, Пайғамбаримиз Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламга салавотлар бўлсин. Аммо баъд:

Ислом фикҳи, хусусан ҳанафий фикҳи Ислом динининг ибодат ва муомалот ҳукмларини ўзида қамраган. Ислом фикҳини тартиблаш ва китобат қилиш (тадвин) бошланганидан то ҳозирги кунимизга қадар минглаб фақиҳлар томонидан кўплаб китоблар ёзилган. Улар мавзу жиҳатидан бир хил бўлса ҳам, услуб, талқин, ёзилиш маҳорати ва бошқа жиҳатларига кўра турличадир.

Биз ҳам яхши ниятлар билан халқимизнинг фикҳ илмига бўлган талабини қондиришга бироз ҳисса қўшиш ниятида «Ҳанафий фикҳидан савол-жавоблар» мавзуида туркум рисоалар тайёрлашни мақсад қилдик. Бу ишимиз билан ўтган азизларимиз, устозларимизнинг илмларидан териб олган дуру жавоҳирларимизни халқимиз билан баҳам кўришни орзуладик.

Қўлингиздаги рисола «Ҳанафий фикҳидан савол-жавоблар» туркумидаги рисоаларнинг биринчиси бўлиб, бунда асосан таҳорат китобига тегишли масалалар савол-жавоб услубида қисқача баён қилиб берилган. Рисолани тайёрлашда ҳанафий мазҳабининг мўътабар китобларидан «Фатавои ҳиндия», «Бадоеус-саное», «Ҳидоя» ва унинг шарҳлари, «Тасхилуз-Зарурий» ва бошқа кўплаб китоблардан фойдаланилди. «Ҳанафий фикҳидан савол-жавоблар» туркум рисоаларининг кейинги қисмлари ҳам навбати билан намоз китоби, закот китоби ва ҳоказо тарзда ўқувчиларимизга тақдим қилиб борилади. Аллоҳ таоло Ўзининг розилигини истаб қилаётган хайрли ишларимизга барака ва тафвиқ берсин!

БИРИНЧИ ФАСЛ

ПОКЛИК ВА НАЖОСАТ ҲАҚИДА

1) Таҳоратнинг таърифи нима?

Таҳорат луғатда «моддий нажосатлардан покланиш ва тозаланиш» маъносини билдиради. Гоҳида маънавий иллатлардан покланишга ҳам таҳорат сўзи ишлатилади. Мисол учун, бир кишининг нафси ғиллу ғаш, ҳасад ва кўролмасликдан узоқда бўлса, «фалончининг нафси пок» дейилади.

Таҳорат шариатда: а) нажосатлардан покланиш, яъни, бадан, кийим ва маконнинг айни нажосатлардан пок бўлишидир; б) кичик ва катта бетаҳоратликдан покланиш. Кичик бетаҳоратликдан таҳорат қилиш билан, катта бетаҳоратлик (жунублик)дан эса ғусл (тўла ювиниш) билан покланади.

Изоҳ: намоз учун қилинадиган таҳоратнинг синиши «кичик бетаҳоратлик» дейилади. Эр-хотин яқинлик қилиб бир-биридан ҳузурланганда ёки киши уйқусида бўлгангандаги нопоклик «катта бетаҳоратлик» бўлади. Бу «жунублик» ҳам дейилади.

2) Таҳорат (покланиш) неча турли бўлади?

Икки хил бўлади: ҳукмий покланиш ва ҳақиқий покланиш.

3) Ҳукмий ва ҳақиқий таҳорат (покланиш) деб нимага айтилади?

Кичик ва катта бетаҳоратликдан покланиш «ҳукмий таҳорат (покланиш)» дейилади. Юқорида зикр қилганимиздек, кичик бетаҳоратликдан таҳорат қилиш билан ва катта бетаҳоратликдан эса ғусл қилиш билан покланилади. «Ҳақиқий таҳорат» деб кўриниб турган нажосат ва нопокликлардан покланишга айтилади. Мисол учун: кийимга теккан нажосатни ювиш.

4) Бетаҳоратликдан покланиш неча турли бўлади?

Уч хил бўлади: вузуъ (таҳорат), ғусл ва таяммум.

5) айни нажосат нима?

Шариат ўта ифлос деб ҳисоблаган ва ундан узоқлашишни ҳамда у билан ифлосланишдан сақланишни вожиб қилган моддий нажосатдир.

6) айни нажосатлар неча турли бўлади?

1. Тўнғиз. У хоҳ тирик бўлсин, хоҳ ўлик бўлсин, барча аъзолари билан бирга нажосатдир.

2. Ўлимтик. У қўй ва қорамолга ўхшаш гўшти ейилмайдиган ёввойи ҳайвоннинг ҳаром ўлгани бўлсин – барибир ҳаромдир.

3. Икки йўлдан: кишининг олди ёки орқасидан чиқадиган сийдик, ахлат, маний, мазий, қурт ва тошчага ўхшаш суюқ, оқувчи ёки қуюқ нарсалар.

4. Қон. Одамнинг, сувда яшайдиган ҳайвонлардан бошқа ҳайвонларнинг қони ва жисмидан оқиб чиққан қон нажосатдир.

5. Бадандан чиқиб, ўз ўрнидан бошқа жойга оққан йиринг.

6. Оғизни тўлдирадиган ёки ундан кўпроқ миқдордаги қусуқ ҳам нажосат саналади. Кўп миқдордаги қусуқ оғиз тутиб тура олмайдиган қусуқдир. Бу хоҳ ёш боланинг қусуғи бўлсин, хоҳ катта кишиники бўлсин, фарқи йўқ. Аммо оғизни тўлдирмайдиган даражадаги кам миқдордаги қусуқ покдир. У кийимга тегса, нопок қилмайди.

7. Маст қилувчи ичимликларнинг барча турлари.

8. Бўри, тулки ва йўлбарсга ўхшаш гўшти ейилмайдиган ҳайвонларнинг гўшти, сути, сўлаги ва териси. Уларнинг гўшти нажосатдир. Териси, сўлаги ва сути гўшtidан ажраб чиққани учун гўштининг ҳукмида бўлади.

7) Нималар ўлимтик ҳисобланади?

Мусулмон ёки аҳли китоблардан бўлган киши Аллоҳ номи билан тигли нарса ёрдамида сўймаган ёки овда жароҳатланмай ўзи ўлган ва касаллик билан ўзи ўлган ҳайвонлар ўлимтиклардир.

8) Нималар ўлимтикка киради?

Шариатга мувофиқ сўйилмай, балки ўзи ўлган барча ҳайвонлар ҳамда мусулмон ёки аҳли китобдан бошқанинг қўли билан отиб (овлаб) олинган ўлжа ҳам ўлимтик ҳисобланади. Қуйидагилар ҳам нажосатлик бобида ўлимтикнинг ҳукмида бўлади:

а) бўғиб ўлдирилган, тигсиз нарса билан уриб ўлдирилган, тепалиқдан йиқилиб ўлган, сузиб ўлдирилган ҳайвон ҳамда йиртқич ҳайвон ғажиб ўлдирган ҳайвонлар.

б) Аллоҳга имон келтирмаган мулҳид (худосиз) киши ва оловга, бутларга ёки юлдузларга сиғинадиган мушрик сўйган жонлиқлар.

в) мажусий (оташпараст) ва шу каби бошқа тоифаларнинг Аллоҳдан бошқанинг номи билан сўйган жонлиқлари.

г) ношаръий йўллар билан, яъни бўғиш, электр токи ёрдамида, тешадиган бигизсимон асбоб санчиш ёки темир асбобни бошига уриш йўллари билан «сўйилган» ҳайвонлар.

Изоҳ: мазкур амалиётлар таъсирида кўп ҳолларда бундай йўллар билан сўйилган ҳайвонларнинг жони сўйишдан олдин чиқиб кетган бўлади.

9) Бир киши юқорида зикр қилинган ҳайвонларни тирик ҳолатда топиб сўйиб олса, уни еса бўладими?

Ҳа, агар у ҳайвонларни ўлишидан олдин шарият кўрсатмаларига мувофиқ равишда сўйиб олса, ўша жонлиқ забиҳа (шаръий сўйилган жонлиқ) ҳисобланади ва уни ейиш мумкин.

10) Қайси ўлимтиклар нажосат эмас?

а) оқувчи қони бўлмаган чигиртка, пашша, ниначи ва чаёнга ўхшаш ҳашаротларнинг ўлимтиги пок, лекин чигирткадан бошқаси ейилмайди. Шунингдек, фақат сувда яшайдиган ҳайвонларнинг ўлимтиги ҳам покдир.

б) мусулмон ёки аҳли китобнинг қўли билан, камон ўқи ёки найза ва пичоққа ўхшаш тигли нарса билан (Аллоҳ номини айтиб) отиб ўлдирилган овладиган ҳайвонлар нажосат саналмайди.

в) балиқ ва чигиртканинг ўлимтиги ейилади, шунинг учун покдир. Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Сизларга икки ўлимтик: балиқ ва чигиртка ва икки қон: жигар ва қораталоқ ҳалол қилинди», деганлар. *Абу Довуд, Насоий ва Ибн Можа ривояти.*

г) ўлимтикнинг туки, юнги, шохи ва туёғига ўхшаш қон юрмайдиган аъзолари пок. Ўлимтикнинг териси ошлаш билан пок бўлади.

Изоҳ: одам ва тўнғиздан ташқари барча ўлимтик ҳайвонларнинг териси ошлаш билан пок бўлади. Одам мукаррам бўлгани, тўнғиз ўта нажосат бўлгани учун териси пок ҳисобланмайди. Одамнинг ҳар қандай аъзоси, ҳатто сочи ҳам мукаррам ҳисобланади ва уларнинг савдоси мутлақ ҳаромдир.

11) Икки йўл: олд ва орқадан чиқадиган нарсалардан поклари ҳам борми ёки ҳаммаси нажосатми?

Учиб юриб тезак чиқарадиган, гўшти ейиладиган қушларнинг (масалан, кабутар, чумчуқ) тезаги ҳам покдир. Агар бу иккиси кийимга тегса, кийимни нопок қилмайди. Икки йўлдан чиқувчи қолган барча нарсалар нажосатдир.

12) Қандай қон чиқса ҳам нажосат ҳисобланмайди?

– барча турдаги балиқлар қони, чунки улар сувда яшайдиган ҳайвондир;

– чивин, бурга ва битнинг қони. Чунки уларнинг қони жуда оз бўлиб, окмайди;

– одамнинг жароҳатида пайдо бўлиб, ўз жойида тўпланиб, оқмаган қон. Агар у ўз жойидан оқса, нажосат ҳисобланади;

– жонликни сўйгандан кейин гўштининг томирида қолган қон, чунки у оқувчи қон эмас.

13) Қонлик ҳукмидан истисно қилинадиган қонлар қайсилар?

Жигар ва қораталоқнинг қони. Чунки Пайғамбар соллаллоху алайҳи васаллам: «Сизларга икки ўлимтик: балиқ ва чигиртка ва икки қон: жигар ва қораталоқ ҳалол қилинди», деганлар. *Абу Довуд, Насоий ва Ибн Можа ривояти.*

14) Қуюқ йиринг ва суюқ йиринг нима?

Қуюқ йиринг қоннинг айниб, ҳидланиб, қуюқлашганидир. У ўз жойидан ташқарига оқса, қоннинг ҳукмида бўлади. Яъни: ўзи нажосат ва таҳоратни синдиради.

Суюқ йиринг қоннинг пишиб етилиб, суюқлашганидир. У ҳам қоннинг ҳукмида бўлади.

15) Қуйидагилар ҳам нажосатлардан ҳисобланадими?

– гарчи кўп бўлса ҳам балиқнинг, чивиннинг ва пашшанинг қони;

– аёл фаржининг ташқи ёки ички қисмида пайдо бўлган намлик;

– янги туғилган бола, кўзичоқ ва тухум устидаги нажосат аралашмаган намлик;

– йиртқич қуш ва йиртқич ҳайвонларнинг пат, тирноқ, тук, суяк, тиш ва шох каби жони ва руҳи йўқ аъзолари;

– заҳарли ўсимликлар, тамаки, сурма нажосат ҳисобланмайди.

16) Суюқ ва қуюқ нарсалар нима сабабли нажас бўлади?

Сув, сут каби суюқ нарсалар нажосатга тушиши ёки унга нажосат тушиши билан нажас бўлади.

Қуюқ нарсалар устига суюқ нажосат тушиши ёки нажосат бўлган нарсаларнинг нами унга ўтиши билан нажас бўлади.

17) Бир киши қуруқ нажосатни қўли билан ушласа, қўли нажас бўладими?

Унинг қўли нажас бўлмайди. Шунингдек, она ёки бошқа киши ёш боланинг қуруқ нажосатли кийимини ушлаб кўтариши билан ҳам қўли нажас бўлмайди. Шунинг учун уламолар «Қуруқдан қуруққа нажосат ўтмайди» деган қонидани ишлаб чиқишган.

18) Қуруқ пок кийим сиқилганда томчиламайдиган нажосатли нам кийимга ўралса нажас бўладими?

Йўқ, пок, қуруқ кийим нажас бўлмайди. Чунки намлик нажосатли кийимдан қуруқ кийимга ўтиб, уни нажосатга айлантирмайди.

19) Бир киши қўли ёки баданини нажас сочиқ билан артса, унинг қўли ёки бадани нажосат бўладими?

Йўқ, унинг қўли ёки бадани нажосат бўлмайди. Чунки бу ҳолатда сочиқ қўл ёки бадандан намликни ўзига олади. Социқдаги нажосат қўлга ёки баданга ўтмайди. Агар қўл ёки баданда нажосат асари (ранги ёки ҳиди) пайдо бўлсагина нажосат бўлади.

20) Бир киши қуруқ нажосатли тўшакда ухлаб, бадани терласаю, тўшак унинг теридан ҳўл бўлса, бадан нажас бўладими?

Унинг бадани нажас бўлмайди. Лекин баданида нажосат асаридан хид ёки ранг пайдо бўлса, бадан нажас бўлади. Чунки тўшак қуруқ бўлгани учун бадандан чиққан терни ўзига олади. Бадан ҳўл бўлгани учун нажосатни ўзига олмайди.

21) Агар пок ҳўл кийим қуруқ ердаги кўриниб турган қуруқ нажосат устига тушса, у кийим нажас бўладими?

Пок кийим ерга тушгани сабабли ер ҳўл бўлса ҳам у кийим нажас бўлмайди. Кийимда нажосат асари (ранги ёки ҳиди) пайдо бўлсагина у кийим нажосат бўлади.

22) Агар қуюқ шинни ва қотган ёғга ўхшаш қуюқ модда устига суюқ нажосат тушса, шинни ёки қотган ёғнинг барча қисми нажас бўладими?

Йўқ, унинг ҳамма қисми ҳам нажас бўлмайди, балки нажосат теккан устки қисмигина нажас бўлади. Шу қисмини сидириб олиб ташлаш билан қуюқ шинни ёки ёғнинг

қолган қисми поклигича қолади. Агар куюқ шинни ва қотган ёғ устига қаттиқ нажосат тушса, фақат нажосат атрофи нажас бўлади. Нажосат атрофини ўйиб олиб ташлаш билан шинни ёки ёғнинг қолган қисми поклигича қолади.

23) Оқувчи қон гўштга ёпишса, нима бўлади?

Гўшт нажосат ҳисобланади.

24) Балиқ ва сувда яшайдиган ҳайвонларнинг қони кийимга тегса, нажосат қиладими?

Нажосат қилмайди.

25) Агар кийимга бир дирҳамдан оз миқдордаги нажас ёғ тегса, кейин у ёйилиб бир дирҳамдан кўп бўлиб кетса, нима бўлади?

Бундай кийим билан намоз ўқиб бўлмайди.

26) Сийдик томган кийим сувга ташланса, сув нажас бўладими?

Ҳа, агар ўша кийимдаги нажосат оз бўлса ҳам сувнинг барчаси нажас бўлади. Кийим эса худди нажас сувга бўктирилгандек бўлиб қолади.

27) Агар ҳўл оёғини қуруқ нажас ерга ёки қуруқ нажас гиламга қўйса, оёқ нажосат бўладими?

Бунда оёқ нажосат бўлмайди. Агар қуруқ оёқни ҳўл нажас ерга қўйганда агар оёғи ҳўлланса, у нажосат бўлади. Агар оёғи ҳўлланмасдан, намланса оёқ нажосат бўлмайди. Оёққа озгина миқдорда нажосат тегишининг эътибори йўқ.

28) Қуриган тезак ёки нажосатли тупроқни шамол учуриб кийимга теккизса, кийим нажосат бўладими?

Агар кийимда нажосат асари (ранги, ҳиди) кўринмаса, кийим нажосат бўлмайди.

29) Агар шамол нажосатлар устидан келиб, ҳўл кийимга тегса ва унда нажосатнинг ҳиди билинса, кийим нажосат бўладими?

Кийим нажосат бўлади. Агар нажосатнинг ҳиди ёки тутуни қуруқ кийимга ёки баданга тегса, нажосат қилмайди.

30) Уйнинг ичида тезак ёқилиб, унинг тутуни ёки буғи уй шифтига кўтарилиб ёпишса, кейин шифт эриси ёки терлаб, суви кийимга тегса, кийимни нажосат қиладими?

Агар кийимда нажосатнинг асари (ранги, ҳиди) пайдо бўлмаса, кийимни нажосат қилмайди.

31) Бир киши маний тегиб қуриган тўшакнинг устида ухласаю, сўнгра терлаб тўшак ҳўл бўлганида баданида ҳўлликнинг асари пайдо бўлмаса, нажосат бўладими?

Бу ҳолда бадан нажосат бўлмайди. Агар тер тўшак ҳўл бўладиган даражада кўп бўлиб, унинг ҳўли баданга тегиб, танада унинг нишонаси пайдо бўлса, бадан нажосат бўлади.

32) Агар эшак сувга сийсаю, бу сачраб инсоннинг кўйлагига тегса, шу кўйлақда намоз ўқиса бўладими?

Намоз ўқиса бўлади. Агар у кўп бўлиб, унинг сийдиклигига ишончи комил бўлса, у ҳолда ўқимади. Худди шунингдек, тезаклар сувга отилса, шундан кийимга сачраса, кийимда нажосат пайдо бўлса, бу кийим билан намоз ўқилмайди, агар пайдо бўлмаса, намоз ўқиладеради.

33) Агар отнинг оёғида нажосат бўлсаю, у сувда юрганида у сувдан отликнинг кийимига сачраса, кийим нажосат бўладими?

Агар унинг кийимида нажосат асари кўринмаса, нажосат бўлмаслиги тўғрироқ.

34) Ҳожатхонада кийимга пашша ўтирса, кийим нажосат бўладими?

Нажосат бўлмайди.

35) Бир кишининг оёғига лой тегса ёки лойда юрса, уни ювмасдан намоз ўқиса, намози жоиз бўладими?

Жоиз бўлади. Агар лойда нажосат асари бўлса, жоиз эмас, лекин оёғини ювгани яхши.

36) Агар пок тупроқ нажосат сув билан қорилса ёки нажосатли тупроққа пок сув қўшилса, бу лой нажосат саналадими?

Бунда лой нажосат бўлади.

37) Агар нажосатли сомон лойга қўшилса, лой нажосат бўладими?

Агар сомон кўп бўлиб кўриниб турса, нажосат бўлади. Ундай бўлмаса, нажосат саналмайди. «Фатавои Қозихон»да «куриса пок бўлиб кетади», дейилган.

38) Агар масжид тўшагининг устида ит ухласа, тўшак нажосат бўлмайдими?

Агар тўшак қуруқ бўлса, нажосат бўлмайди, агар хўл бўлиб, тўшакда нажосатнинг асари кўринса, нажосат бўлади.

39) Агар ноннинг ичидан сичқоннинг тезаги чиқса, нима бўлади?

Агар тезак қаттиқ бўлса, тезакни олиб ташлаб нонни еса бўлаверади.

40) Агар сут соғилган идишга кўйнинг қумалоғи тушиб кетса, нима бўлади?

Агар у зудлик билан олиб ташланса, нажосат бўлмайди. Агар титилиб-майдаланиб кетса, у нажосатга айланади. Чунки бутун қумалокнинг устида парда бўлиб, нарса ўтказмай туради.

41) Итнинг жунидан кийимга боғич қилса бўладими?

Бўлади, зарари йўқ.

42) Сувлар неча турли бўлади?

– Оқувчи сувлар: дарё, канал, жилға, сой сувлари.

– Кўлмак (туриб қолган) сувлар: ҳовуз, ботқоқ, турли идишлардаги сувлар.

– Осмондан тушган ва ердан чиққан сувлар.

43) Кўп сув нима-ю оз сув нима?

Кўп сув: кенг жойни эгаллаб, одам унинг бир тарафини ҳаракатлантирса, ҳаракат бошқа тарафига етиб бормайдиган, ҳажми ўн зирога ўн зиро, чуқурлиги бир қарич миқдордаги сув.

Оз сув: юқорида зикр қилинган миқдорга етмаган сувдир.

44) Оқувчи сув нажас бўладими?

Агар сувда оз бўлса ҳам нажосатнинг асари: ранги, таъми ёки ҳиди пайдо бўлмаса, оқувчи сув нажас бўлмайди.

45) Инсонлар анҳор ёки дарёнинг қирғоғида бир қатор тизилиб таҳорат қилишлари жоизми?

Ҳа жоиз, чунки оқувчи сув истеъмол (ишлатилган) сувга айланмайди. Агар бир тарафидан сув кириб, бошқа тарафидан чиқиб кетадиган кичик ҳовуз бўлса ҳам кўп сонли кишилар унинг ҳар тарафида таҳорат қилишлари жоиз бўлади. Чунки у оқувчи сувга ўхшайди.

46) Оқувчи сувнинг бирор хусусияти ўзгарса, нима бўлади?

Оқувчи сувнинг ҳиди, таъми ёки рангидан бири ўзгарса, бунда «нажосат» деб ҳукм қилинади. Қачон сувдаги ўзгариш кетиб, сув ўз ҳолига қайтганидан кейин «пок» деб ҳукм қилинади.

47) Озгина кўлмак сув нажас бўладими?

Ҳа, агар унга жуда оз бўлса-да нажосат аралашса, озгина кўлмак суви нажас бўлади. Аммо кўп миқдордаги

кўлмак суви эса оқувчи сув ҳукмидадир, яъни бундай сувда оз бўлса ҳам нажосатнинг асари – ранги, таъми ёки ҳиди пайдо бўлмаса, у нажас саналмайди.

48) Ҳанафийлар наздида сувни бўлак ёки миқдор билан ўлчаш қабул қилинганми?

Йўқ, ҳанафий мазҳабидагилар наздида сувнинг кам ёки кўплигини аниқлашда бўлак ёки миқдорни эътиборга олиш қабул қилинмаган. Ҳанафийларнинг наздида бир тарафидан иккинчи тарафига нажосат ўтмайдиган сув кўп сув ҳисобланади. Ибнул Ҳумом сувнинг бир тарафидан иккинчи тарафига нажосат ўтиш ёки ўтмаслигини ҳакам қилган. Яъни, бир тарафидан иккинчи тарафига нажосат ўтмайди, деб ҳукм қилинса, у кўп миқдордаги сув, агар бир тарафидан иккинчи тарафига нажосат ўтади деб ҳукм қилинса, у оз миқдордаги сув ҳисобланади.

49) Агар сув кўп бўлиб, унга нажосат аралашса ю нажосат асарлари пайдо бўлмаса, бу сув покми ё нажасми?

У сув пок ҳисобланади, гарчи кейин камайиб оз бўлиб қолса ҳам поклигича қолади.

50) Агар сув оз бўлса ва унга нажосат аралашса, у сув нажас бўладими?

Ҳа, бундай сув нажас бўлади. Гарчи кейин унга сув кўшилиб, кўп сувга айланса ҳам пок ҳисобланмайди. Чунки у нажас сувдир, унга пок сув аралашса ҳам аввалги нажас сув сабабли у ҳам нажас бўлади. Агар кўп сувга нажосат тушиб, кейинчалик камайиб қолса ҳам нажосат бўлмайди. Чунки, нажосатнинг тушиш ҳолати эътиборга олинади.

51) Агар сувда чивин, пашша ва ниначига ўхшаш оқувчи қони бўлмаган нарсалар ўлса, сувни бузиб, нажас қиладими?

Сувни бузмайди ҳам, нажас ҳам қилмайди.

52) Сувда балиқ, бақа ва қисқичбақага ўхшаш сувда яшайдиган ҳайвонларнинг ўлиши сувни нажас қиладими?

Сувни бузмайди ҳам, нажас ҳам қилмайди.

53) Ҳовуз ва кўлмакларнинг суви қандай покланади?

Оқишлик билан, яъни, бир тарафдан янги сув киргизиб, бошқа тарафдан эски сувини чиқариш билан пок бўлади.

54) Сувнинг таърифи нима?

Сув покловчи шаффоф (рангсиз) суюқликдир. Булар сувнинг табиати ҳам дейилади.

55) Табиий ҳолатдаги сув неча қисмга бўлинади?

1. Ўзи пок ва покловчи сув.

2. Ўзи пок, лекин таҳорат ва жанобат (катта бетаҳоратлик)дан ғусл қилишга яроқсиз, аммо бошқа нажосатларни поклайдиган сув.

3. Ўзи пок, лекин бошқани покловчи бўлмаган сув (ишлатилган сув).

4. Ўзи пок, бошқани поклашида шак бор, яъни поклашга яроқлилигида шак бор сув.

5. Нажас сув.

56) Ўзи пок, ҳам бошқани покловчи сув нима?

Бу оддий сувдир. У булоқ ёки дарё ёки денгиз ёки ёмғир суви бўладими, яна шўр ёки чучук сув бўладими, бунинг фарқи йўқ. Унга ер конлари ва тузга ўхшаш ер моддаларининг аралашиши ҳамда дарахт барглари, мева ва шунга ўхшаш пок нарсаларнинг тушиши (гарчи сувнинг ранги ёки таъми ўзгарса ҳам) зарар қилмайди. Шунингдек, сувнинг ерда ёки ҳовузларда кўп туриб қолиши ёки унда бақатўн, мох (сувдаги зангор рангли

майда ўсимлик) кабиларнинг пайдо бўлиши билан сувнинг ранги ўзгаргани зарар қилмайди.

57) Ишлатилган сув нима?

У баданга савоб ниятида (таҳорат устига яна таҳорат қилиш) ёки таҳорат ва ғуслга ишлатилган сувдир. Агар инсон ғусл ёки таҳоратдан сўнг ишлатилган сувни тўплаган бўлса ҳам, у сув таҳорат ёки ғуслга яроқли бўлмай, балки тозалашда ва моддий нажосатни поклашда ва бошқа нарсаларда ишлатишга ярайди. Яъни: ишлатилган сув бадан ёки кийимга теккан тезак, қонга ўхшаш моддий нажосатларни поклайди.

Изоҳ: нажосатлар икки қисмга бўлинади:

1. Ҳақиқий нажосатлар, булар моддий нажосатлардир. Масалан, сийдик, орқа йўлдан келадиган ахлат, маний, мазий, қон, йиринг ва шунга ўхшаш шариат нажосат деб ҳисоблайдиган нарсалар. Бу каби моддий нажосатларни поклаш учун ишлатилган сув нажас ҳисобланади;

2. Ҳукмий нажосатлар: кишининг таҳорати синиб, баданида моддий нажосат бўлмаса, у кишининг таҳоратда ювиши фарз бўлган аъзолари ҳукмий нажосат ҳисобланади. Масалан, бир кишига ғусл вожиб бўлса, баданидаги моддий нажосатлар теккан жойи ҳақиқий нажосат ва моддий нажосатлар тегмаган қисми ҳукмий нажосат ҳисобланади. Таҳорат ёки ғусл қилганда моддий нажосатлар йўқ бўлса ёки олдин ювиб кетказилган бўлса, таҳорат ёки ғусл қилган сувнинг ўзи пок (бадан ёки кийимга тегса, нажас қилмайди), лекин таҳоратга яроқли бўлмайди, балки тозалаш, моддий нажосатни поклаш ва бошқа нарсалар учун ишлатишга ярайди. Агар таҳорат ёки ғусл қилиш асносида бадандаги моддий нажосатлар ҳам ювиб покланган бўлса, у сув нажосат сувга айланиб қолади.

58) Баъзи гул ва мевалар сувининг ҳукми қандай?

Атиргул, тарвуз суви, мева ва шунга ўхшаган нарсаларнинг суви ҳам ишлатилган сувнинг қисмларидандир. Улар таҳорат ёки ғуслга яроқли эмас, лекин тозалаш, моддий нажосатни поклаш ва бошқа нарсаларда ишлатишга яроқлидир.

59) Бошқа нарсанинг сифатлари ғолиб келган сув қайсилар?

Булар ловия, исмалоқ ёки пиёз қайнатилган ёки унга сут ёки сиркага ўхшаш нарса аралаштирилиб, ушбу аралашган нарсаларнинг ранги ва таъми ғолиб келган сувлардир. Масалан, сутнинг ранги ғолиб бўлган ва сутнинг таъми ҳам пайдо бўлган сув. Бундай сувлар билан таҳорат қилинмайди, чунки уларда бошқа нарсаларнинг сифати ғолиб келиб, сувлик табиатидан чиқиб кетгандир.

Аmmo оз миқдорда гул суви ёки атир аралаштириб хушбўй қилинган ёки заъфарон ва масхарга ўхшаш ўсимликлар билан рангли қилинган сув бошқа нарсаларга таъсир қилмайдиган хушбўй ва пок сувдир, яъни таҳоратга яроқлидир. Чунки улар оз бўлгани сабабли уларнинг сифати сувнинг сифатидан ғолиб келмайди.

60) Яхшироқ тозалаш учун сувга пок совун, сидр (сидр ўсимлиги барги), ишқорлар қўшилса, ўша сув билан таҳорат қилса бўладими?

Агар сув қуюқлашиб, сувлик сифатидан чиқиб кетмаса, таҳорат қилиш жоиз.

61) Ўзи пок, лекин бошқани покламайдиган сув қандай бўлади?

Бу ўзи пок, лекин таҳорат ва ғусл ёки моддий нажосатларни кетказишга яроқли бўлмаган, тупрок, цемент ва шунга ўхшаш қаттиқ нарсага аралашиш билан сувлик

хусусиятини йўқотган сувлардир, чунки уларнинг суюқлик ва оқувчанлиги кетиб, қуюқлашиб қолган бўлади.

62) Ўзи пок, лекин покловчилигида шак бўлган сув қандай бўлади?

Эшак ёки хачир ичганидан ортиб қолган оз миқдордаги сув. Чунки эшак ва хачирнинг қолдиғи поклигида шак бўлган қолдиқлардандир.

63) Нажас сув қандай сув?

Нажосат тушган оз миқдордаги сув нажас бўлади. Унда нажосат асаридан бирор нарса кўринадими ёки кўринмайдими, бунинг фарқи йўқ.

64) Қолдиқ сув нима?

Одам ёки гўшти ейиладиган ҳайвонлар ва йиртқич бўлмаган қушлар ичгандан қолган оз миқдордаги сув қолдиқ сувдир.

65) Қолдиқ сув неча қисм бўлади?

Тўрт қисмдир:

1. Ўзи пок ва бошқани покловчи қолдиқ.
2. Ишлатиш жоиз бўлмаган нажас қолдиқ.
3. Ишлатиш макруҳи танзиҳий бўлган қолдиқ.
4. Ўзи пок, лекин поклашида шак бўлган қолдиқ.

66) Ўзи пок ва бошқани покловчи қолдиқ сув нима?

Одам ичган сув. Ўша одам мусулмон, кофир, пок ёки жунуб киши бўладими ёки ҳайз, нифос кўрган аёл бўладими, бунинг фарқи йўқ. Қўй, сигирга ўхшаган гўшти ейиладиган ҳайвонлардан ва йиртқич бўлмаган қушлардан қолган сувлар ҳам одамдан қолган сувга ўхшайди.

67) Ишлатиш жоиз бўлмаган нажас қолдиқ сув нима?

Ит ёки тўнғиз ёки қоплон ва бўрига ўхшаш йиртқич ҳайвонлар ичган сувлардан ортгани.

68) Ишлатиш макруҳи танзиҳий бўлган макруҳ қолдиқ сув қандай сув?

Сув ичишидан олдин кўздан ғойиб бўлгани сабабли оғзининг ноқлиги маълум бўлмаган уй мушугининг, нажас ва пок нарсалар орасида айланиб юрадиган уй товуғининг ва бургут, калхат ва қарғага ўхшаш йиртқич қушларнинг қолдиқ сувлари макруҳи танзиҳийдир.

69) Ўзи пок, лекин ноқловчилигида шак бўлган қолдиқ сув қандай бўлади?

У таҳоратга яроқчилигида ва моддий нажосатни кетказишида шак бўлган сувдир. Масалан, эшак ва хачирдан қолган сув. Гўштини ейишнинг мубоҳлигида далиллар қарама-қарши бўлгани учун хачирдан қолган сув ҳам эшакнинг қолдиғи каби шакли саналади.

70) Ҳаммага маълум бўлган ҳовуз нима?

У остидан сув қайнаб чиқадиган ёки жилға ва ёмғир сувлари жамланадиган хос чуқур жой. Шунингдек, қўл билан қавланган эски ва янги ҳовузлар.

71) Сувлар ҳақидаги асосий ҳукмлар нималар?

1. Кабутар, чумчуқ ва шунга ўхшаш гўшти ейиладиган қушларнинг тезағи билан сув бузилмайди ва нажас ҳам бўлмайди.

2. Балиқ, бақа, ари ва чаёнга ўхшаш оқувчи қони бўлмаган жонзотларнинг сувда ўлиши билан сув бузилмайди.

3. Қисқичбақа, қурбақа ва итбалиққа ўхшаш сувда яшайдиган ҳайвоннинг сувда ўлиши билан ҳам сув бузилмайди. Мазкур уч ҳолатда сувнинг кам ёки кўплигининг фарқи йўқ.

72) Катта ҳовуз нима?

У сатҳи ўн газга – ўн газ (10x10) ҳажмдаги ҳовуз бўлиб, бундай ҳовуз кўп сувнинг ҳукмидадир (бир газ – 61,6 см)

73) Агар катта ҳовузга нажосат тушса ва унда нажосат асари (таъми, ҳиди ёки ранги) пайдо бўлса, унинг суви нажас бўладими?

Ҳа, агар унда нажосат асари пайдо бўлса, нажас бўлади. Агар нажосат асари пайдо бўлмаса, сув пок ва покловчи ҳолида қолади. Агар сув нажас бўлса, қуйидаги усуллар билан сувнинг ҳаммаси чиқариб ташланади:

1. Ҳовуз (ёки қудук)дан сув челақнинг ярми тўлмай қолгунча олиб ташланади. Шунда қудук ҳам ва унга кўшилиб арқон, ғалтак, челақ ва олувчининг қўли ҳам пок бўлади.

2. Агар ҳовуз (ёки қудук) сувининг бир қисми олиниб, эртасига ҳовуз (ёки қудук)нинг суви сизиб чиқиб кўпайиб қолган бўлса, кечаги олинган сув миқдорича яна сув олиб ташланади. Агар остидан сув сизиб чиқмайдиган ҳовуз бўлса, барча суви чиқариб ташланади.

3. Ҳовуз (ёки қудук) остида қайнаб чиқадиган булоқ бўлгани сабабли сувнинг ҳаммасини олиб ташлашнинг имкони бўлмаса, сувни чиқариб ташлаш бошланган вақтдаги миқдорича сув олиб ташланади. Сув кириб турадиган ҳовузнинг суви нажас бўлганда ҳовуздаги сув миқдорича сув кириб, шунча сув бошқа томонидан чиқиб кетиши билан унинг суви пок бўлади.

74) Кичик ҳовуз нима?

Кенглиги ўн газга – ўн газ ҳажмдан кичик бўлган ҳовуздир.

75) Қачон қудук суви нажас деб эътибор қилиниб, сувнинг ҳаммасини олиб ташлаш вожиб бўлади?

Қуйидаги ҳолларда:

1. Сийдик ёки маст қилувчи ичимликнинг томчиси каби оз бўлса-да, нажосат тушганда.

2. Тирик бўлса-да, чўчқанинг тушиши билан.

3. Унда ит, қўй ёки одамнинг ўлиши билан.

4. Унда сичқон, қуён ва шу каби кичик ҳайвоннинг ўлиб шишиб кетиши ёки титилиб кетиши сабабли.

5. Унга бўри ва қоплон каби йиртқич ҳайвонлардан бирортасининг тушиб кетиши ёки сўлагининг сувга тушиши билан.

6. Унга баданида нажосат бўлган инсон ёки гўшти ейиладиган ҳайвоннинг тушиши билан.

76) Қудуқ суви нажас бўлганда сувининг маълум бир қисмини олиб ташлаш билан пок бўладими?

Қуйидаги ҳолатларда қудуқ сувининг маълум бир қисмини олиб ташлаш билан пок бўлади:

1. Қудуққа сичқон, чумчуқ ва шу катталиқдаги ҳайвонларнинг тушиб ўлиши сабабли йигирма челак олиб ташлаш билан покланади. Йигирма челак олиб ташлаш вожиб, бундан кўпроқ олиб ташлаш мустаҳабдир.

2. Товуқ ёки мушук ёки катталиги шуларга ўхшаган ҳайвонларнинг қудуққа тушиб ўлиши сабабли қирқ челак сув олиб ташлаш билан покланади. Қирқ челак олиб ташлаш вожиб, бундан кўпроқ олиб ташлаш мустаҳабдир.

3. Агар қудуқда сичқон билан бирга мушук ҳам ўлган бўлса, бунинг ҳукми мушук тушгандаги ҳукм бўлади, яъни қирқ челак сув олиб ташлаш билан покланади. Кичик ҳажм (сичқон) катта ҳажмнинг (мушук) ичига кириб кетади. Сувни олишдан олдин қудуқдан ўлик ҳайвонни чиқариб ташлаш вожиб бўлади.

77) Сувни олиб ташлашнинг ҳукмлари қандай?

1. Агар ўлимтикнинг гўшти ва шунга ўхшаш нарсалар қудуқда қолган бўлса, сувни олиб ташлашдан олдин ўлган ҳайвонни ёки нажас моддани қудуқдан чиқариб олиш вожиб бўлади.

2. Қудуқдан бир неча челақ сувни олиб ташлаш вожиб бўлганда ўша қудуқнинг ўз челағи эътиборга олинади. Агар қудуқнинг ўз челағи катта бўлса, қудуқларда ишлатиладиган одатий челақ эътиборга олинади.

3. Сувни олиб ташлашда қайси челақ билан бўлса ҳам белгиланган миқдорни олиб ташлаш муҳимдир.

4. Вожиб бўлган миқдорни олиб ташлашда челақнинг ярмидан кўпининг тўлиши кифоя қилади. Агар челақни тортиш вақтида челақ қийшайиб, ундан сувнинг бир қисми тўкилиб кетса ҳам зарар қилмайди.

5. Сувни олиб ташлаш билан қудуқнинг ўзи, унинг қолган суви, арқони, челағи ва олувчининг қўли ҳам пок бўлади.

78) Нажосатлар қандай покланади?

Нажосат сув ёки сирка, атиргулнинг суви ва меваларнинг сувига ўхшаш оқувчи, суюқ ва нажосатни кетказувчи барча суюқликлар билан покланади. Сўлак билан ҳам поклаш жоиз. Шунга кўра, ҳайвоннинг боласи онасининг елинини уч марта эмса, пок бўлади.

79) Нажосатни сув билан поклаш қандай бўлади?

1. Агар нажас бўлган нарса чинни ва сирли идишларга ўхшаш нажосатни ўзига сингдирмайдиган нарса бўлса, фақат ювиш билан покланади.

2. Агар нажас бўлган нарса пахта, жун ва кийим каби нажосатни кўп сингдирадиган нарса бўлса, уни ювиш ва сиқиш билан ёки ювиш ва сиқишнинг ўрнига ўтадиган амал билан покланади.

80) Бир киши мева, идиш, тош ва шунга ўхшаш нарсаларни сув билан ювса ёки таҳоратли киши қўлидаги чанг ёки уннинг юқини ювса, ўша сув ишлатилган сув ҳукмида бўладими?

Йўқ, бу ишлатилган сув ҳукмида бўлмайди. Чунки бу сув бетаҳоратликни кетказиш ёки қурбат (савоб) учун ҳам ишлатилмаган. Бетаҳоратликни кетказиш ёки қурбат (савоб умидида таҳорат устига таҳорат) учун фойдаланилган сув «ишлатилган сув» ҳисобланади.

81) Бир киши таомланиш учун ёки таомдан кейин суннатни ният қилиб қўлини ювса, бу сув ишлатилган сувга айланадими?

Ҳа, у ишлатилган сувга айланади. Чунки суннатни бажариш ҳам қурбатдир.

82) Нажосатнинг турлари қайси?

Нажосат икки хил: кўринадиган ва кўринмайдиган турларга бўлинади.

83) Кўринадиган нажосат қандай бўлади?

Бунда нажосатнинг ўзи ёки асари нажосат теккан нарсанинг устида кўриниб туради. Кўринадиган нажосат фақат нажосатнинг ўзи кетиши билангина пок бўлади. Афзали такрор-такрор ювиб сиқишдир. Агар нажосатнинг асари кетмаса, ювилаверади ва тоза сув чиққунича сиқилади.

84) Қонга ўхшаш, кўриниб турган нажосат қандай покланади?

Нажосатнинг айнан ўзи кетиши билан покланади. Неча марта ювишнинг фарқи йўқ. Нажосатнинг асари қолса, қаралади: агар асари (ранги, ҳиди) қоладиган нажосат бўлса, унинг қолишининг зарари йўқ. Агар асари қолмайдиган нажосат бўлса, асари кетгунича ювилади. Агар сиқишнинг имкони бўлса, сиқилади.

85) Кўринмайдиган нажосат қандай нажосат?

У маст қилувчи ичимликлар ва нажас сувга ўхшаш теккан нарсанинг устида нажосатнинг ўзи ёки асари кўринмайдиган нажосатдир.

90) Балғам билан буруннинг суви нажосат ҳисобланадими?

Йўқ, улар нажосат эмас. Улар чиқиши билан таҳорат синмайди ва кийимга тегса, намоз ўқиса бўлаверади. Лекин улар инсон табиати жирканадиган нарсалар бўлгани учун одамларнинг кўзи тушадиган жойларга ташламаслик лозим.

91) Ҳўллаб артишнинг маъноси нима?

Бир кишининг баданидан бир қисми нажосат бўлса-ю ўша жойни ҳўл мато билан уч марта артганда баданидан сув томса, пок бўлади. Шунингдек, ҳўл қўли билан артганда ҳам сув оқса, пок бўлади. Чунки бу амал бундай ҳолатда ювиш ҳукмида бўлади, артиш ҳукмида эмас.

92) Қуритишдан мақсад нима?

Қуритиш билан ер ва ерга туташган ҳар бир дарахт, ўт-ўлан, асфальт, бетон қоплама, кафел, ғишт, бўёқ ва шу каби нарсалар пок бўлади. Улардан нажосатнинг асари кетсагина, қуриши билан пок бўлади. Агар нажосатнинг асари кетмаса, фақат ювиш билан покланади.

93) Ишқалашдан мақсад нима?

Ишқалаш билан кийим ва бадандаги қуруқ маний пок бўлади. Унинг асари (ранги ёки ҳиди) қолишининг зарари йўқ.

94) Суркаб ишқалашдан мақсад нима?

Суркаб ишқалаш билан маҳси ва кавушга теккан жуссали (қуюқ) қуруқ ёки ҳўл нажосатнинг асари ҳам кетса, пок бўлади.

95) Нажосатнинг ён-атрофидан ўйиб олишдан мақсад нима?

Яъни, бу билан нажосат теккан қисм бошқасидан ажратиб олинади. Бу йўл билан нажосат теккан қотган ёғ (сариеғ, шинни ва шу кабилар) покланади.

96) Сув билан аралашмайдиган моддалардан мақсад нима ва у қандай покланади?

Ёғ, сувоқ сариёғ ва шу кабиларнинг устига ўз миқдорига тенг даражада қайноқ сув қуйилади ва сув ёғга сунъий равишда аралашиб кетгунча аралаштирилади. Ёғ тепага кўтарилганида ажратиб олинади. Шу иш уч марта такрорлангандан сўнг ўша ёғ пок бўлади.

97) Ўлимтикнинг териси қандай покланади?

Улар ошлаш билан покланади. Қўй, сигир каби гўшти ейиладиган ҳайвоннинг териси бўладими ёки бўри ва йўлбарс каби гўшти ейилмайдиган ҳайвонники бўладими, бунинг фарқи йўқ.

98) Илоннинг териси покми?

Илон тасмия (бисмиллаҳ) айтиб сўйилса ҳам териси пок бўлмайди. Чунки уни ошлаб бўлмайди. Илоннинг пўсти покдир. Кийимга тегса, нажосат қилмайди.

99) Уйқудаги кишининг сўлаги покми?

Покдир. У оғзидан келадими ё қорнидан келиб, оғзи орқали чиқадими, бунинг фарқи йўқ. Ўликнинг сўлаги эса нажосатдир.

100) Ипак қурти покми?

Ипак қуртининг ўзи ҳам, ахлати ҳам покдир.

101) Филнинг суяги ва сўлаги покми?

Фил суягининг поклиги саҳиҳдир. Филнинг сўлаги коплон ва шернинг сўлаги каби нажасдир. Агар хартуми билан кийимга тегса, нажосат қилади.

102) Нажас модданинг пок моддага айланишига нималар мисол бўлади?

Хамр (маст қилувчи ичимлик) сиркага айланса ёки тезак кулга айланса ёки ҳайвонлардан олинган нажас ёғлар совун қилинса, пок моддага айланади.

103) Нажосат қандай қилиб олов билан покланади?

Олов билан тезак кулга айлангани каби ёндириш билан нажосатнинг асари кетганида ёки сўйилган кўйнинг калласидаги қон ўрни куйдирилганида нажосатнинг ҳолати ўзгаради (яъни бир ҳолатдан бошқасига ўтади) ва пок бўлади.

104) Нималар титиш билан пок бўлади?

Нажосатнинг асари кетадиган даражада оз нажосат бўлган пахта титиш билан пок бўлади. Чунки сув пахтани бузади.

105) Пахта ва унга ўхшаш титиладиган нарсаларга нажосат тегса, қандай покланади?

Агар титиладиган нарсанинг ҳаммаси ёки ярми нажосат бўлса, у титиш билан покланмайди. Агар титганда мана шу билан нажосат кетди деб ўйлайдиган даражада оз теккан бўлса, титиш билан пок бўлади.

106) Нима қазिश билан пок бўлади?

Кўринадиган нажосат теккан тупроқли ер нажосатнинг асари кетгунига қадар тепаси остига қилиб ағдариш билан пок бўлади.

107) Ер қандай қилиб покланади?

Ер қуриши билан нажосатнинг асари кетса, пок бўлади. Шунингдек, пойдевори ерга туташган девор, қурилган кошин ва дарахт ва ўсимликлар ҳам қуригани сабабли нажосатнинг асари кетса, пок бўлади.

108) Агар ернинг устида нажосат асари пайдо бўлса, у қандай покланади?

Тупроқли ер нажосатнинг асари кетгунича устидан сув қуйиш билан пок бўлади. Чунки сув ўзи билан бирга нажосатни кўчириб олиб кетади ва ер покланади. Бу ҳолатда тупроқли ернинг қуриши шарт эмас. Ер қазिश билан ҳам пок бўлади. Ер яна нажосатнинг асари йў-

колгунича тупроқнинг уст қисмини тагига қилиб ағдарилса ҳам пок бўлади.

109) Уй ва масжидларнинг ҳовлиси қандай покланади?

Агар ундан нажосатнинг асари кетса, қуритиш билан покланади. Чунки қуритиш билан поклаш орқали у пок бўлиб қолади. Агар унга сув тегса ҳам қайта нажосат бўлмайди.

110) Ердаги нажосат кўринадиган бўлса, қандай покланади?

Бунинг бир қанча йўллари бор:

1. Нажосат устидан уч марта сув қуйиш ва ҳар сув қуйганда тоза мато билан нажосат асари кетгунга қадар қуритиш (шимдириш) билан покланади.

2. Нажосат устига гарчи оз бўлса-да ёмғир ёғиб, нажосат асарини кетказса, пок бўлади.

3. Агар нажосат устидан кўп сув қуйилиб, нажосат ўрнидан оқизилиб асари кетказилса ҳам покланади.

4. Агар нажосат оз бўлиб, устидан бир челақ сув қуйилганда сув унинг устидан бир зиро (62 см) ёки ундан кўпроқ миқдорда оқса, у жой пок бўлади.

111) Кичик ҳовузлар ва кўтариш мумкин бўлмаган ўта катта идишлар қандай покланади?

Абу Бакр Аъмашнинг фикрига кўра, уч марта сув кириб чиқиб кетиши билан пок бўлади. Абу Жаъфар Ҳиндувоний ва Абу Лайс Самарқандийнинг фикрига кўра эса сув киргач, нажосат чиқиб кетганидан кейин яна бир марта сувнинг тўлиқ кириб-чиқиб кетиши ва яна бироз сув кириб-чиқиши билан пок бўлади.

112) Нажосатларни ювиб поклашнинг йўли қандай?

Оқар сувда ювиш билан пок бўлишида шубҳа йўқ. Устидан сув куйиб покласа ҳам бўлади.

113) Ит ялаган идиш қандай покланади?

Ит ялаган идиш уч марта ювиш ва ҳар ювганда қуритиш билан покланади.

114) Агар асал нажосат бўлиб қолса, қандай покланади?

Унга сув кўшиб, оловга қўйиб қайнатилади. То сув кетиб, асалнинг ўзи қолгунича уч марта шундай қилинади. Шинни ва қиём ҳам шундай покланади.

115) Бетаҳорат мусофирнинг кийимида бир дирҳам миқдорда нажосат бўлса-ю, унда фақат таҳорат қилиш ёки кийимини поклашга етадиган сув бўлиб, бошқа сув топилмаса, бу ҳолда нима қилади?

Кийимини ювади ва таяммум билан намозини ўқийди. Чунки нопок кийим билан таҳоратли ҳолда намоз ўқиганидан кўра таяммум қилиб, пок кийим билан намоз ўқигани яхшироқ.

116) Томда нажосатлар бўлиб, улардан оққан сув тарновдан тушса, бунинг ҳукми нима бўлади?

Томнинг тўрт тарафи бор, деб оладиган бўлсак, агар нажосат томнинг бир ёки икки тарафида бўлса, тарновдан тушган сув пок ҳисобланади. Агар нажосат томнинг уч (яъни ярмидан кўп) тарафида ёки тарновнинг ўзида бўлса ундан тушган сув нопок ҳисобланади.

117) Томнинг тарновига яқин жойда бир нажосат бўлса ва ёмғир ёққанда тарновдан тушадиган сувнинг ҳаммаси ёки кўпроғи ёки ярми шу нажосатга тегиб, кейин тарновдан тушса, нима қилинади?

Бундай ҳолатда сув нажосат бўлади. Агар сувнинг ярмидан ози тегиб тушадиган бўлса, сув пок бўлади.

Агар томдаги нажосат тарновдан алоҳида (узоқроқ) жойда бўлса, тарновдан тушган сув нажосат бўлмайди.

Бу хусусда баъзи фатво китобларида шайхларимиз шундай дейишган: «Ёмғир тинимсиз ёққанида унинг ҳукми оқувчи сув ҳукмида бўлади. Агар тинимсиз ёмғир ёғиши натижасида томдаги нажосат тарновдан ерга оқиб тушса-ю, унинг суви кийимга сачраса, кийимни нажосат қилмайди. Лекин оқиб тушган нажосат атрофидаги сувнинг бирор сифатини (ҳидини, таъмини, рангини) ўзгартириб юборса, кийимга теккан сув кийимни нажосат қилади».

118) Тирик инсондан кесилиб тушган аъзонинг ҳукми нима?

Таркибида қони бор аъзо бўлса, нажосат ҳисобланади.

119) Нажосат ёки ўлган ҳайвоннинг устидан оқиб ўтган сувнинг ҳукми қандай?

Сувнинг ҳаммаси ёки кўп қисми нажосатнинг устидан оқиб ўтса, сув нажосат бўлади. Агар нажосатнинг устидан сувнинг озроқ қисми оқиб ўтса, нажосат бўлмайди.

120) Нажосатни кетказиш учун ишлатилган сувдан таҳорат қилиш ёки ичишдан бошқа мақсадда фойдаланиш жоизми?

Агар сувнинг ҳиди ёки таъми ёки ранги ўзгарса, у айни нажосатга ўхшаб қолади. Масалан, сийдикни кетказиш учун ишлатилган сувдан сийдикнинг ҳиди келиб қолса, сув сийдикнинг ўзига ўхшаб қолади. Бу сувдан бошқа мақсадларда, масалан, лой қориш ва ҳайвонга бериш мақсадида ҳам фойдаланиш жоиз эмас.

121) Бир жойда ёмғир сувлари тўпланган бўлса-ю, ундан сув сачраган кийимда намоз ўқиса бўладими?

Агар сув нажосат бор жойлардан оқиб келиб бир жойда тўпланган бўлса, бу сув покдир. У оқувчи сувнинг ҳукмида бўлади. Агар сув нажосатнинг устида тўпланган бўлса, у нопокдир. Ундан сачраган сув кийимни нажосат қилади.

122) Агар бир киши шаррос ёмғир остида қолса ёки оқадиган сувга тушиб кетса, нима бўлади?

У таҳоратли бўлади. Сувга тушиб кетганида бутун баданига сув теккан бўлса оғзини ҳамда бурнини чайиб олади ва бу ғулга ўтади! «Шарҳи Таҳовий»да «Таҳорат қилинганда ювиладиган аъзодан сувнинг оқиши шартдир», дейилган. «Зоҳирур-ривоя» китобида «Таҳорат қилинганда ювилган аъзолардан сув томмаса, таҳорат жоиз бўлмайди», дейилган. Абу Юсуф эса: «Таҳоратда ювилган аъзодан сувнинг томчилаб оқиши шарт эмас», деган.

123) Тарновдан кийимига сув оққан киши нима қилади?

Агар тарновда нажосат борлигига гумон қилса, кийимини ювади. Ундай бўлмаса ювмайди. Агар нажосат борлиги ёки йўқлигига иккиланса, ювиш мустаҳабдир.

124) Бир киши ҳаммомнинг ваннасида ёки ваииага ўхшаш сув тўпланиб оқава қувурига кетадиган ҳовузчасида истинжо қилган (нажосат чиққан жойларини ювган) бўлса, ўша жойда таҳорат қилса бўладими?

Йўқ, бўлмайди. Унинг устидан сув қуйиб, нажас сувни оқизиб юборгандан кейингина ўша жойда таҳорат қилса бўлади.

125) Бир кишининг кийимига кўп миқдордаги нажосат теккан бўлсаю, лекин нажосат қуригач, асари кетиб ўрни билинмай қолса, нима қилади?

Кийимининг ҳаммасини тўла ювади. Лекин нажосат теккан жой аниқ бўлса ёки бошқа жойга тегиш эҳтимо-

ли бўлмаса, ўша жойнинг ўзи ювилади. Кўпинча ич кийимларда маълум бир жойга нажосат тегиб қолганида шундай қилинади.

126) Танаси сувдан шалаббо бўлган ит силкинсаю, ундан сачраган сув бирор кишининг кийимига тегса, теккан сув бир дирҳамдан (кафт кенглиги микдоридан) ортиқ бўлса, нима қилади?

Агар сув итнинг юнгидан ўтиб, терисига етган бўлса, кийимни ювади. Ундай бўлмаса, ювмайди.

127) Истинжонинг маъноси нима?

«Истинжо» олд ва орқа икки йўлнинг биридан чиққан нажосатни сув ёки сув каби покловчи нарса билан кетказишдир.

128) Истижмориинг маъноси нима?

«Истижмор» сувдан бошқа тош, кесак каби нарсалар билан истинжо қилишдир. Бугунги кундаги истинжо учун ишлаб чиқарилган махсус ҳожатхона қоғозлари ҳам шулар жумласидандир.

129) Истибронинг маъноси нима?

«Истибро» олд ва орқа нажосат чиқадиған жойни нажосатдан холи қилишга уриниш, хоссатан, қолиб кетган сийдик томчисини чиқариш учун (йўталиш, ўтириб-туриш, сакраш каби) ҳаракатлар қилишдир.

130) Истинзоҳнинг маъноси нима?

Кийим ёки баданни сийдик томиб, нажас бўлишидан эҳтиёт қилиш «истинзоҳ»дир.

131) Қачон истинжо фарз бўлади?

Нажосат ўз чиқиш жойидан ўтганида, агар у қаттиқ нажосат бўлиб, бир дирҳам (3.17 г) микдоридан ошса ёки суяқ нажосат бўлиб, кафт кенглигидан ошадиган микдорда бўлса, истинжо фарз бўлади.

132) Қачон истинжо вожиб бўлади?

Нажосат ўз чиқиш жойидан ўтганида, агар у қаттик нажосат бўлиб, бир дирҳам миқдорига тенг ёки ундан ошмаса, сууқ нажосат бўлиб, кафт кенглиги миқдорига тенг ёки ундан ошмаса, истинжо вожиб бўлади. Бу афв қилинадиган чегаранинг охиридир. Яъни, у билан намоз ўқилса, афв қилинади.

133) Қачон истинжо суннат бўлади?

Гарчи жуда оз бўлса ҳам, юқорида зикр қилинган миқдордан кам нажосатдан истинжо қилиш суннат бўлади.

134) Истинжо нима билан қилинади?

Сув, тош ва шунга ўхшаш қоғоз, мато бўлаклари каби пок ва нажосатни кетказадиган барча жисмлар билан истинжо қилинади.

135) Истинжо қандай қилинади?

– истинждан олдин ва кейин тасмия («бисмиллаҳ») айтилади;

– истинжо пайтида, аврати очик ҳолатда ва ҳожат чиқариладиган жойда бўлса, тасмия айтилмайди;

– истинждан олдин ва кейин кўллар ювилади;

– бўғимларни бўш қўйиб ўтирилади;

– битта бармоғи билан истинжони бошлайди;

– истинжода фақат бармоқнинг қоринчаларини ишлатади. Бармоқларининг учини ишлатмайди. Чунки бармоқлар учини ишлатиш орқа йўлга киритишга ўхшаб қолади.

– Аёлларнинг ҳайз ва нифосдан кейин фаржларини бармоқ учи билан ювишлари вожиб бўлади. Таҳорат вақтида бармоқ учи билан ювишлари суннатдир.

136) Агар сув билан истинжо қилиб, уни сочик билан қуритмасдан ел чиқарса, нима бўлади?

Кийими нажосат бўлмайди.

137) Истижмор қандай қилинади?

Истижмор сувсиз, тош, кесак ёки қоғознинг ўзи билан покланишдир. Покликка ишонч ҳосил бўлгунча истижмор қилинади. Учта тош ёки учта қоғоз билан қилиш мандубдир. Агар қоғоз катта бўлса, яхшилаб покланиш учун ҳар артганда бошқа-бошқа томони билан артади. Агар нажосат ўз чиқиш жойидан ташқарига бир дирҳам миқдоридан ортиқ ёйилмаган бўлса, ундан кейин сув ишлатиш шарт эмас. Кишининг орқаси терлаб, кийимида ранг пайдо бўлса, зарари йўқ, бу нажосат ҳисобланмайди.

138) Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи васаллам) бизни қайси нарсалар билан истинжо қилишдан қайтарганлар?

Ўнг қўл билан, қиблага юзланган ҳолда, тезак, суяк каби нарсалар билан истинжо қилишдан қайтарганлар.

139) Хало (ҳожат) одоблари қайсилар?

1. Халога борганда ўзини қийнамаслик ва соғлиғига зарар бермаслик учун унда узоқ қолиб кетмаслик. Айниқса, бавл қилишда кўп ўтирмаслик керак.

2. Муносиб макон танлаш.

3. Агар ғилофга ўралмаган ва тўсилмаган бўлса халога ўзи билан бирга мусҳаф ёки Аллоҳ таолонинг исми ёзилган бирор нарсани олиб кирмаслик.

4. Киришдан олдин ушбу дуони ўқиш:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ».

«Аллоҳумма инний аъзузу бика минал хубси вал хо-байси» (Маъноси: «Аллоҳим, мен Сендан эркак ва урғочи жинлардан паноҳ беришингни сўрайман»).

5. Чап оёқ билан кириш.

6. Қиблага олд ва орқани қилиб ўтирмаслик.
 7. Қудрати етгунча ўзини панага олиб тўсилиш. Ҳатто очиқ саҳрода бўлса ҳам паналаниш зарур.
 8. Заруратсиз гапирмаслик.
 9. Бавл қилиш ва катта ҳожат чиқариш учун муносиб жой олиш.
 10. Чап қўл билан истинжо қилиш.
 11. Эҳтиёждан ортиқ кўп туриб қолмаслик.
 12. Халодан ўнг оёқ билан чиқиш.
 13. Истинжода ювиладиган жойни поклаш билан бирга қўлни ҳам поклаш.
 14. Тош ва шунга ўхшаш нарсалар билан истинжо қилишда махсус йўл-йўриқ йўқ. (Суннат бўлган махсус адад ёки услуб йўқ бўлгани учун пок бўлгунича истинжо қилинади).
 15. Одамларнинг йўлида ёки улар сояланадиган жойда ёки сув ичиладиган жойнинг яқинида ёки мевали дарахтнинг остида ҳожат чиқариш жоиз эмас.
- 140) Таҳорат олдидан айтиладиган тасмия («бисмиллаҳ») истинжодан олдин айтиладими ёки кейинми?**
- Истинжодан кейин айтилади. Чунки аврат очилган пайтда Аллоҳни зикр қилиш мақбул эмас. Агар истинжо қилинадиган жой ҳожатхонадан алоҳида бўлса, авратини очишдан олдин тасмия айтиш жоиздир.
- 141) Бу борада лаънат келтирувчи ишлар нималар?**
- Одамларнинг йўлида ёки сояланадиган жойида ҳожат ушатишга ўхшаш қабих ишлар уни қилувчиларга лаънат келтиради.
- 142) Агар қурувчилар ҳожатхона биносини қиблага юзланадиган қилиб қурган бўлса, нима қилиш керак?**

Бу ҳолатда киши иложи бўлса, танаси билан қибладан бошқа томонга бурилиши лозим бўлади. Бу Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг: «Қибла тарафга юзланиб ёки орқа қилиб ўтирманглар, лекин шарққа ёки ғарбга қараб ўтиринглар» (муттафақун алайҳ) деган сўзларига итоат қилиш бўлади.

143) Одамлар пешобнинг тез ёки секин тугашига қараб фарқланадилар, бунда қандай йўл тутилади?

Баъзи одамларда пешоб тез тўхтайтиди. Баъзиларда эса юриш ёки йўталиш ёки эгилишдан кейин тўхтайтиди. Бу ҳолатда ҳар ким ўзига муносиб усулни танлайди. «Сийдик тегдимикан» деган васвасани кетказиш ва шайтонни ноумид қилиш учун ички кийимга озгина сув сепиб кўйиш мандуб бўлади.

144) Инсон халодан чиққанидан сўнг нима дейиши керак?

«غُفْرَانَكَ» أَوْ «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنِّي الْأَذَى وَعَافَانِي».

«Ғуфронака» ёки «Алҳамду лиллаҳиллази азҳабаъаннияс аз ваъафаний» (маъноси: «Мағфиратингни сўрайман. Мендан азиятни кетказиб, офият берган Аллоҳга мақтовлар бўлсин») дейди.

145) Нажосат неча қисмга бўлинади?

Нажосат икки қисмга: оғир ва енгилга бўлинади.

146) Оғир нажосатнинг маъноси нима?

Унинг нажосатлиги ҳақида мазҳабнинг ҳукми аниқ. Лекин туя ва сигирга ўхшаш гўшти ейиладиган ҳайвонларнинг сийдиги каби бир тарафдан у ҳақда бирор қатъий далил йўқлиги ва иккинчи тарафдан инсонлардан машаққат ва қийинчиликни кўтариш учун баъзи фақиҳ-

лар унинг нажосатлиги ёки поклиги ҳақидаги сўзларда шубҳага борганлар.

Изоҳ: оғир ва енгил нажосат фарқи қуйидагиларга кўра фарқланади. Оғир нажосат поклаш шарт бўлган нажосатдир. Нажосатлиги қатъий далил билан собит бўлганлари оғир нажосат ҳисобланади. Оғир нажосатга хамр (маст қилувчи ичимлик), оқувчи қон, ўлимтикнинг гўшти, гўшти ейилмайдиган ҳайвонларнинг сийдиги, ит ва гўшти ейилмайдиган ҳайвонларнинг қусуқ ва сўлаги, товуқнинг тезаги ва бошқалар киради.

Нажосатлиги қатъий бўлмаган далил билан собит бўлган нажосатлар енгил нажосат ҳисобланади. Енгил нажосатга от, қўй, сигир, туя ва кийикка ўхшаш гўшти ейиладиган ҳайвонларнинг сийдиги, лочин ва калхатга ўхшаш гўшти ейилмайдиган қушларнинг ахлати киради. Нажосатнинг енгил бўлиш сабаби унинг нажосатлиги тўғрисида фақиҳларнинг ихтилофи ва бу ҳақда қатъий далилнинг йўқлигидир.

147) Оғир нажосатдан қанча миқдори афв қилинади?

1. Товуқ ё ўрдакнинг ахлати ёки кийимга ёпишиб турган жуссали нажосатлардан бир дирҳам вазни миқдоричалиги афв қилинади.

2. Сийдик, қон ва маст қилувчи ичимликларга ўхшаш бадан ёки кийимдаги суюқ нажосатлардан кафт кенглиги миқдоричалиги афв қилинади.

148) Дирҳам ҳозирги вазн ўлчовида қанчага тенг келади?

Бир дирҳам 3,17 гр.га тенгдир.

149) Енгил нажосатдан қанча миқдори афв қилинади?

1. Агар нажосат кийимга теккан бўлса, кийимнинг энг, ёқа каби қисмининг тўртдан бир миқдоридан озроқ қисмидаги энгил нажосат афв қилинади.

2. Агар нажосат қўл ва оёққа ўхшаш аъзоларга теккан бўлса, нажосатли аъзонинг тўртдан бир миқдоридан озроқ қисмидаги энгил нажосат афв қилинади.

150) Агар кийимга ёки баданга кафт кенглигидан кам бўлган суюқ нажосат тушиб, сўнг терлаш натижасида ёйилса, у билан намоз дуруст бўладими?

Ҳа, у билан намоз дуруст бўлади. Чунки у кейин ёйилган бўлса ҳам аслида афв қилинадиган миқдорда эди. Шунингдек, дирҳам миқдоридан кам бўлган қаттиқ нажосат терлаш натижасида ёйилса, у билан ўқилган намоз ҳам дуруст бўлади.

151) Бир кишига нажосат етган вақтда унинг миқдорини билиш учун нажосат ўрнини ўлчаш талаб қилинадими?

Йўқ, унга назар солиш ва чамалаб кўриш кифоя қилади. Агар у дирҳам вазнидан оғирроқ ёки кафт чуқурлигидан кенгроқ деб гумон қилинса, уни кетказиш лозим бўлади. Агар ундан кам деб гумон қилинса, хоҳласа у билан намоз ўқийверади ёхуд ундан покланади. Чунки покланиш суннатдир.

152) Агар кийим ва баданга биргаликда бўлак-бўлак майда нажосатлар тегса, нима қилинади?

Назар солиб, барчасининг миқдори чамалаб кўрилади. Агар бўлак-бўлак нажосатлар жамланганда намоз учун афв қилинадиган миқдордан ошса, у билан намоз ўқиш дуруст бўлмайди. Агар уларнинг йиғиндиси намоз учун афв қилинадиган миқдордан кам бўлса, у билан намоз ўқиш дуруст бўлади.

153) Намоз учун нажосатни кетказишнинг ҳукми нима?

1. Агар жуссали (қуюқ) нажосат дирҳам вазни миқдоридан ошса ёки суюқ нажосат кафт кенглиги миқдоридан ошса, уни кетказиш фарз бўлади ва у билан намоз ўқиш дуруст бўлмайди.

2. Агар жуссали (қуюқ) нажосат дирҳам вазни миқдорича бўлсаю, ундан ошмаса ва суюқ нажосат ҳам кафт кенглиги миқдорича бўлиб, ундан ошмаса, уни кетказиш вожиб бўлади. У билан намоз ўқиш макруҳи таҳримийлик билан дуруст бўлади.

3. Агар нажосат бу миқдорлардан кам бўлса, у билан намоз ўқиш дуруст бўлади. Бу нажосат афв қилинган миқдор бўлса ҳам, уни кетказиш суннатдир. Чунки у сув ва суюқ нарсаларга аралашса, ўзи оз бўлса ҳам, оз миқдордаги сувни нажосат қилади.

154) Бир киши бир ерда намоз ўқисаю, лекин унинг яқинида нажосат бўлса, намози дуруст бўладими?

Намоз ўқувчининг намоз ўрнигина пок бўлиши шартдир. Атрофидаги нажосатлар унга зарар қилмайди. Лекин намознинг ҳурмати учун нажосатдан узоқроқ жойда намоз ўқиш мустаҳаб бўлади.

155) Намоз ўқиладиган ўринда бир дирҳамдан оз қуюқ нажосат ёки бир кафт миқдоридан оз суюқ нажосат бўлса, намози дуруст бўладими?

Ҳа, агар нажосат оз бўлса, намози дуруст бўлади.

156) Намоз ўқиётган кишининг қўли ёки тиззаси қўйиладиган жойда кўп миқдордаги қуруқ нажосат бўлса, намози ўтадими?

Ҳа, унинг намози ўтади. Чунки сажда қилганда қўл ва тиззани ерга қўйиб сажда қилиш сажданинг шартларидан эмас. Сажда қилганда икки қўл ва тиззани ерга қўйиш суннат амалдир.

157) Киши икки оёғи турадиган жойда кўп миқдордаги қуруқ нажосат бўлган ҳолда намозга киришса бўлади?

Йўқ, бундай ҳолатда намозга киришиб бўлмайди. Ҳатто пок жойда намозни бошлаб, нопок жойга ўтса ҳам намози бузилади.

158) Оғизни тўлдириб қусса ва таҳорат қилса, лекин оғзини ювмаса ва шу ҳолда намоз ўқиса бўлади?

Намоз ўқиш жоиз бўлади. Чунки оғиз тупукни ютиш билан пок бўлади.

159) Қайси нажосатлар афв қилинади?

1. Гўшти ейиладиган қушларнинг ҳавода учган ҳолда чиқарган ахлати (тезаги) афв қилинади.

2. Лойли кўчада кийим ёки баданга теккан, унда нажосатнинг асари бўлмаган лой афв қилинади. Агар у лойда нажосат асари кўриниб турса, у афв қилинмайди.

3. Игнанинг учлари каби кичик бўлган нажас сув ёки сийдикнинг сачраши афв қилинади.

4. Нопок нарсани ёндирилганда кўтариладиган тун кийим ёки баданга тегса ҳам афв қилинади.

ИККИНЧИ ФАСЛ

ТАҲОРАТ (ВУЗУЪ) ҲАҚИДА

1) Таҳорат (вузуъ)нинг луғавий маъноси нима?

Биздаги намоз ўқиш учун қилинадиган таҳорат араб тилида «вузуъ» дейилади. Арабча «вузуъ» сўзи «ал-вазоъат» (тозалик) калимасидан олинган бўлиб «гўзаллик, нурли бўлиш» деган маъноларни англатади. Чунки у ўз соҳибининг покланишига, юзининг нурли бўлишига ва яхшиликларини юзага чиқаришга сабаб бўлади. Бу бобда «таҳорат» деганда намоз учун қилинадиган таҳорат назарда тутилади.

2) Таҳоратнинг шаръий маъноси нима?

Аллоҳ таоло таҳорат оятида зикр қилганидек, учта аъзони ювиш ва бошга масҳ тортиш таҳоратдир.

Аллоҳ таоло:

﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ
فَأَغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا
بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ﴾

«Эй имон келтирганлар! Намозга турар экансиз, юзингизни, қўлларингизни тирсакларигача ювинглар, бошингизга масҳ тортинглар ва оёқларингизни тўникларигача ювингизлар!» деб марҳамат қилган (Моида сураси, 6-оят).

3) Таҳоратнинг инсонга қандай фойдалари бор?

Таҳорат инсонга бу дунёда тозалик ва поклик, охи-ратда эса нур ва гўзаллик беради. Исломдаги намоз, тавоф, Қуръон қироати каби ибодатлар таҳорат билан адо этилади. Бунинг далили сифатида Имом Муслим ўз «Саҳиҳ»ида ушбу ҳадисни келтиради: «Саҳобалар Ра-сулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан: «Қиёмат куни кейин келадиган умматларингизни қандай танийсиз?» деб сўрашди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Улар таҳорат асаридан нешоналари ярқираган ҳолда келишади ва мен уларни Ҳавзи Кавсар олдига бошлаб бораман», дедилар».

4) Таҳорат неча турга бўлинади?

Таҳорат фарз, вожиб ва мандубга бўлинади.

5) Таҳорат қачон фарз бўлади?

Таҳорат икки ҳолатда фарз бўлади:

1. Намоздан олдин. У одатий намозларга ўхшаш тўлиқ фарз ёки нафл намози бўладими ёки жаноза намози ва тиловат саждасига ўхшаш ноқис намоз бўладими, бунинг фарқи йўқ.

2. Қуръонни ушлаш пайтида. Чунки Аллоҳ таоло:

«Уни (Қуръонни) таҳоратли кишилардан ўзгалар ушламаслар» деган (Воқеа сураси, 79-оят).

6) Бир киши таҳорат олганидан сўнг бироз ўтиб таҳорати бузилса, унга намоз ўқиш учун қайта таҳорат қилиш вожиб бўладими? Бунинг далили нима?

Ҳа, унга таҳорат қилиш вожиб бўлади. Расулulloҳ соллалллоҳу алайҳи васаллам: *«Аллоҳ таоло таҳорат олмагунингизча бирортангизнинг намозини қабул қилмайди»*, деганлар (*муттафақун алайҳ*).

7) Агар Қуръон ёддан қироат қилинса, тиловат қилувчи одамга таҳорат вожибми?

Унга таҳорат вожиб бўлмайди. Чунки у Қуръонни ушламай ўқияпти. Яна рақамли ускуналарда, яъни телефон ёки компьютерларда эҳтиётлаб Қуръон нусхасини кўтариб юриш ҳам ҳаром эмас.

8) Балоғатга етмаган кичик ёшдаги болаларнинг Қуръонни ушлаш учун таҳорат қилишлари шартми?

Уларга таҳорат шарт эмас. Бунда қийинчилик ва машаққатни кетказиш учун ва улар балоғатга етмаганликлари учун уларга Мусҳаф бериш ёки ўқиб-ўрганишлари учун Қуръоннинг баъзи қисмларини бериш мустаҳабдир.

9) Таҳорат қачон вожиб бўлади?

Таҳорат Каъбани тавоф қилиш учун вожиб бўлади. Агар таҳоратсиз тавоф қилса, вожибни тарк қилган бўлади.

10) Таҳорат қачон мандуб (суннат) бўлади?

Қуйидаги ишларнинг барчасида таҳорат мандуб (суннат) бўлади:

1. Шаръий китобларни ушлаш учун таҳорат қилинади.
2. Таҳорати бўлса ҳам, ҳар бир намоз учун алоҳида таҳорат қилинади.
3. Ғазабланганда ҳовурдан тушиш учун таҳорат олинади.
4. Пок ҳолда ухлаш учун таҳорат қилиш суннатдир.

5. Ёлғон, ғийбат ва шунга ўхшаш баъзи гуноҳларни содир қилиб қўйгандан кейин таҳорат қилиш лозим.

6. Таҳорат устига таҳорат қилиш ҳам суннатдир.

7. Маййитни ювгандан ёки кўтаргандан сўнг ўзини босиб олиш, қалбдаги ғам ва хафаликни кетказиш учун таҳорат қилиш ҳам суннат.

8. Сафо ва Марва орасидаги саъй каби ҳажнинг баъзи амаллари учун таҳорат қилинади.

11) Бир киши таҳорат қилмоқчи бўлса, буни қай тартибда амалга оширади?

1. Таҳоратни «басмала» – «Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм» билан бошлайди. Кейин икки қўлини билаклари билан қўшиб уч марта ювади. Бармоқларининг орасини ишқалаб таҳлил қилади. Сўнгра мисвок қилади.

2. Ўнг кафтига сув тўлдириб, оғзига олиб боради ҳамда оғзининг ичигача чайқайди. Буни уч марта такрорлайди.

3. Ўнг кафтига сув олиб, бурнига олиб боради ва бурнининг ичигача тортади. Кейин чап қўли билан қоқади. Буни уч марта, ҳар бирида янги сув олиб такрорлайди.

4. Сўнгра икки кафтига сув тўлдириб, улар билан юзини тўлиқ ювади. Ювганда аввал пешонадан бошлайди. Юзни шу тариқа уч марта ювади.

5. Сўнгра ўнг қўлини кафтининг аввалидан бошлаб қўлининг тирсағи билан қўшиб барча қисмини ювади. Терисига сув етиши учун чап қўли билан ишқалайди. Чап қўлини ҳам худди шу тарзда ювади.

6. Сўнгра икки қўлини янгидан ҳўллаб, аввал кўрсаткич ва бош бармоқларидан ташқари бармоқлари билан бошнинг олдидан бошлаб орқа бўйингача масҳ тортади, сўнгра қайтишда икки кафти билан бошнинг икки ёнига масҳ тортади.

7. Бошга масҳ тортгандан кейин ишлатилмай турилган кўрсаткич ва бош бармоқ билан икки қулоғига масҳ тортади. Қулоқнинг ичига кўрсаткич бармоқ билан ва ташига эса бош бармоқ билан масҳ тортади.

8. Сўнгра икки қўлдан қолган ҳўл бармоқларнинг орқаси билан бўйнига масҳ тортади.

9. Охирида икки оёғини ювади. Аввал ўнг оёқни ювади. Ювишни бармоқларининг учидан бошлайди. Кейин қўл бармоқлари билан оёқ бармоқларининг орасини хилол қилади. Охирида икки тўпигидан сувни айлантриб оёқнинг орқасини ювиб тугатади. Барча аъзолар каби оёғини ҳам уч марта ювади. Чап оёқ ҳам шу каби ювилади.

12) «Хилол» дегани нима?

«Хилол» – қўл ва оёқни ювиш пайтида иккисининг бармоқлари орасига сув етказишдир. Икки қўлнинг бармоқлари бир-бирининг орасига киритиб хилол қилинади. Икки оёқнинг бармоқларини ювишда чап қўлнинг жимжилоғи билан хилол қилинади. Соқолни хилол қилишда эса ўнг қўлнинг ҳўлланган бармоқлари соқол орасига киритилади.

13) Агар киши таҳоратдан фориғ бўлса, унга қандай амаллар суннат бўлади?

Унга кафтига сув тўлдириб, ўтирган ёки турган ҳолда ичиши ва қиблага юзланиб турган ёки ўтирган ҳолда куйидаги дуони айтиши суннатдир.

«أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ».

«Ашҳаду алла илааҳа иллаллоҳу ва анна Муҳаммадар расулуллоҳи, аллоҳуммажъалний минат таввабийна важъалний минал мутатоҳҳирийн» (Маъноси: «Аллоҳдан бошқа илоҳ йўқлигига ва Муҳаммад (соллаллоҳу алайҳи васаллам) Аллоҳнинг Расули эканларига гувоҳлик бераман. Аллоҳим, мени кўп тавба этувчилардан қилгин ва доимо покланувчилардан айлагин»).

14) Фарзнинг таърифи нима?

Фарз қатъий далил билан, жазм ила собит бўлган ҳамда амал фақат у билангина тўлиқ бўладиган амалдир.

15) Ҳанафийлар наздида таҳоратнинг фарзлари нечта?

Буларни Аллоҳ таоло таҳорат оятида зикр қилган:

1. Юзнинг узунасига пешонанинг устидан иякнинг остигача ва энига икки қулоқнинг юмшоғигача бўлган жойини бир мартаба ювиш.

2. Икки қўлни тирсаклари билан бирга бир марта ювиш.

3. Бошнинг тўртдан бирига масҳ тортиш.

4. Икки оёқни тўпиқлари билан биргаликда бир марта ювиш.

16) Ювиш деб нимага айтилади?

«Ювиш» деб, сув ва сувга ўхшаш суюқ ва покловчи суюқликларни бирор нарсанинг устидан куйишга айтилади.

17) Қор билан таҳорат қилса бўладими?

Агар қорни таҳорат қилинадиган аъзога ишқалаганда бир неча томчи оқса, таҳорат жоиз бўлади.

18) Қишнинг совуқ кунларида қандай таҳорат қилинади?

Аввал сув билан баданини ёғлагандек ҳўллаб олади. Сўнгра устидан сув қуяди. Чунки қишда тери совуқдан қуриб қолади.

19) Икки қўли кесилган киши қандай таяммум қилади?

Икки қўли билаги (чиғаноғи)гача кесилган одам икки қўлининг тирсагигача пок тупроққа суртади. Тирсагигача кесилган одам, кесилган жойининг ўзини суртади. Агар тирсагидан юқори қисми ҳам кесилган бўлса, икки қўлни пок тупроққа суртиш соқит бўлади.

20) Масҳнинг таърифи нима?

Масҳ ҳўлланган қўлни бир аъзонинг устидан юрғизишдир.

21) Таҳоратнинг дуруст бўлиш шартлари қайсилар?

1. Ювиладиган аъзонинг барчасига сув етказиш. Бунга сийрак қош ва сийрак мўйловларнинг териси ва сийрак соқолнинг ости ҳам киради. Орасидан тери кўринмайдиган қалин соқол бундан мустасно.

2. Терида унга сув етишидан тўсадиган хамир, лак, бўёқ ёки сув ўтказмайдиган қуюқ ёққа ўхшаш нарсаларнинг бўлмаслиги. Аммо суюқ ёғ ва суюқ хушбўйликлар таҳоратнинг дуруст бўлишини ман қилмайди. Чунки улардан тери остига сув ўтади.

3. Таҳорат қилиш асносида бурун қонаши, ел чиқишига ўхшаш таҳоратни синдирадиган ишлар содир бўлмаслиги.

22) Таҳорат аъзоларига сув етказиш қачон мукамал бўлади?

Таҳорат аъзоларига тўлиқ сув етказиш, сувни оқишиш ва ювилган аъзолардан бир неча томчи сув томиши билан мукамал бўлади. «Ғатавои хужжат» китобида: «Таҳоратда ювиш фарз бўлган аъзога ҳар ювганда тўлиқ сув етказиш лозим», дейилган.

23) Таҳоратнинг суннатлари нечта?

1. Таҳоратни ният қилиш. Уни талаффуз қилиш шарт эмас, қалб билан қасд қилса ҳам кифоя.

2. Тасмия айтиш, яъни таҳорат вақтида «Бисмиллаҳ»ни айтиш.

3. Таҳоратнинг аввалида икки қўлни бўғимлари билан кўшиб ювиш.

4. Икки қўлнинг бармоқларини бир-бирига киргизиб хилол қилиш. Шунингдек, оёқ бармоқларини ҳам хилол қилиш.

5. Оғиз чайиш вақтида мисвок ишлатиш.

6. Оғизни уч марта чайиш.

7. Бурунга сув олиб чайиб-қоқиш.

8. Қалин соқол остидан ҳўл қўл билан хилол қилиш.

9. Ювиладиган аъзоларни уч мартадан ювиш. Ювиш уч марта бўлиши учун бир аъзони ҳар гал ювганда барча қисмига сув тўлиқ етиши лозим.

10. Бошнинг барча қисмига бир маротаба тўлиқ масҳ тортиш.

11. Бошга масҳ тортган қўлнинг ҳўллиги билан икки қулоқнинг ичи ва ташқарисига масҳ тортиш.

12. Икки қўл ва икки оёқни ювишда ўнгидан бошлаш.

13. Бўйинга масҳ тортиш.

14. Тартиб билан қилиш. Яъни, таҳорат амалларини ўрнини алиштирмай, кетма-кетлик тартибига риоя қилиш.

15. Кетма-кет қилиш. Яъни, таҳорат амалларининг орасини озгина вақт билан бўлса ҳам ажратмаслик. Чунки аъзоларнинг бири ювилаётган пайтда ундан олдин ювилган аъзо қуриб қолса, кетма-кетлик йўқолади.

16. Ишқалаш. Яъни, ювиш асносида ювиладиган аъзоларнинг устидан қўлни юрғизиш.

24) Ниятнинг маъноси нима?

Ният бир амални бажаришни қалбидан қасд қилишдир.

25) Таҳоратнинг нияти қандай бўлади?

Таҳоратнинг нияти «Аллоҳ таолога яқинлик истаб, намозга таҳорат қилишни ният қилдим» дейишдир. Ёки «Қирликни кетказишни ният қилдим, покликни ният қилдим ёки намозга имкониятни ният қилдим» деса ҳам бўлаверади.

26) Таҳоратнинг нияти қачон қилинади?

Таҳоратнинг нияти юзни юваётганда қилинади. Ният қалбда қилинади ва тилда ҳам айтиб қўйиш мустаҳабдир.

27) Тасмиянинг маъноси нима?

Тасмия таҳорат вақтида «Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм» деб Аллоҳни зикр қилишдир. Тасмия ҳар бир эътиборли ишда умумий суннатдир, хусусан тоат-ибодатда (тасмия айтилиши) маълумдир.

28) Русғнинг маъноси нима?

Русғ – кафтнинг бўғимидир.

29) Нима учун таҳорат қилувчи аввал икки қўлни ювиш билан бошлайди?

Чунки бу иккиси ювиш ва поклаш асбоби бўлгани учун.

30) Икки қўлнинг бармоқлари қандай таҳлил қилинади?

Икки қўлнинг бармоқларини бир-бирига киритиб таҳлил қилинади. Шунингдек, икки оёқнинг бармоқларини таҳлил қилиш чан қўлнинг жимжилоқ бармоғини оёқ бармоқлари орасига киритиш билан бўлади.

31) Оёқлари семиз, бармоқларининг орасига сув етмайдиган кишининг оёқ бармоқлари орасини хилол қилишининг ҳукми нима?

Бундай кишига оёқ бармоқларини хилол қилиш фарз бўлади.

32) Оғизни чайиш вақтида мисвок қилишдан мақсад нима?

Бундан мақсад тишларни сўлак қолдиқлари ва бошқа нарсалардан тозалашдир. Оғизни чайиш мисвок ёки оддий тиш чўткасига паста суртиб ёки пастасиз ювиш билан бўлади.

33) Оғиз қандай чайилади?

Ўнг қўл билан сув олиб, оғизга солинади ва оғиз ичигача етиши учун яхшилаб чайқайди. Сўнгра сувни ташқарига чиқариб ташлайди.

34) Бурун қандай чайилади?

Таҳорат қилувчи ўнг қўли билан сувни олиб, нафас билан бурнининг ичига тортади ва сувни чиқариш учун чап қўл билан бурнини қоқади.

35) Қалин соқолни хилол қилиш қандай бўлади?

У юзни уч марта ювгандан сўнг хўл қўл билан бармоқлар орасини очган ҳолда соқолнинг пастидан тепасига қараб тарашидир.

36) Таҳорат пайтида қулоқ юмшоғи билан зулф орасидаги тук чиқмайдиган бўш жой ювиладми?

Уни ювиш вожиб бўлади. Имом Таҳовий бу хусусда: «Шу гап тўғри эканига кўп машойихларимиз ижмоъ қилишган», деган.

37) Таҳоратда мўйлаб, қош ва жағдаги соқол туқлари ювиладими?

Ювилади. Аммо, бу туқларнинг остига сув етказиш вожиб эмас. Лекин, туқлар сийрак бўлиб, ости кўриниб турса, унинг остига сув етказиш вожиб бўлади.

38) Таҳоратда няқдан осилиб тушган узун соқолни ювишнинг ҳукми қандай?

Узун соқолни ювиш вожиб эмас. Узун соқолга масх тортиш кифоя.

39) Таҳорат қилувчининг тирноқлари узун бўлса, нима қилади?

Агар тирноқ бармоқларнинг учини тўсадиган даражада узун бўлса, таҳорат пайтида тирноқларнинг остига сув етказиш вожибдир.

40) Таҳоратда узукнинг ҳукмлари нималардан иборат?

Узук кенг бўлса, таҳорат пайтида узукни қимирлатиб қўйиш суннатдир. Агар тагига сув етиб бормайдиган даражада тор бўлса, таҳорат пайтида қимирлатиб, сув етказиб қўйиш фарздир.

41) Бир кишининг қўли тирсагининг ёки оёғи тўппиғининг юқорисидан кесилган бўлса, нима қилади?

Бу аъзоларни ювиш ўз-ўзидан соқит бўлади. Лекин тирсак ва тўппиқдан озгинаси қолган бўлса, ўша ерни ювиш вожиб бўлади. Хўжандийдан: «Оёғини кесиб ташласа ҳам билмайдиган даражада оёғи касал (шол) бўлган киши таҳоратда оёғини ювадими?» деб сўрашганида у киши: «Ҳа, ювиши шарт» деб жавоб берган.

42) Таҳоратда ювилиши керак бўлган аъзолардан игнанинг учидек жойи ювилмай қолиб кетса нима бўлади?

Таҳорат дуруст бўлмайди.

43) Агар тирноқ остига қуруқ ёки хўл лой ёпишган бўлса ва таҳоратда ювилмай қолиб кетса нима бўлади?

Таҳорат дуруст бўлмайди.

44) Агар таҳоратда жағининг соқолига сув етказган бўлса ва кейин соқолини олиб ташласа, нима бўлади?

Жағини бошқатдан ювиши шарт эмас. Худди шунингдек, таҳорат қилганида мўйлабини ювганидан кейин уни

олиб ташласа, бошига масҳ тортганидан кейин сочини олдирса ёки таҳоратда қўлини ювганидан кейин тирноғини олиб ташласа, ҳеч бирини қайтадан ювмайди.

45) Таҳоратда ювилиши фарз бўлган аъзоларда ортиқлик бўлса, нима қилади?

Олтинчи бармоқ каби таҳоратда ювиш фарз бўлган аъзоларга қўшилган (ортиқча) аъзоларни ҳам ювиш фарз.

46) Таҳоратда ювилиши фарз бўлган аъзоларда яра бўлса, нима қилади?

Шамсул аймма Ҳалвоний шундай деган: «Бир кишининг аъзоларида ювиш зарар берадиган яраси бўлса, таҳоратда ўша жойни ювиш фарз бўлмайди». Сув теккизишнинг иложи бўлса, теккизади. Бунинг иложи бўлмаса, ҳўл қўл билан масҳ тортади. Агарда масҳ тортишнинг ҳам иложи бўлмаса, ўша жойни қолдириб, атрофини ювади.

Терининг остида йиринглаган яра бўлиб, яранинг бир кичик тешиги бўлса-ю, ўша жойдан йиринг чиқиб турса, бу ҳолатда терининг устини ювиб қўйса, таҳорати дуруст бўлаверади. Чунки терининг ости кўринмагани учун у ерни ювиш фарз бўлмайди.

47) Ювиладиган аъзоларни уч марта ювиш нима дегани?

Ювиладиган аъзолар юз, икки қўл ва икки оёқ бўлиб, уларни уч мартадан ювиш лозимдир.

48) Бошнинг тўртдан бирига масҳ тортишнинг ҳукми нима?

Бу таҳоратнинг фарзларидан биридир.

49) Агар бир киши таҳоратда бошнинг фақат фарз бўлган қисмигагина (тўртдан бирига) масҳ тортиб юраверса, нима бўлади?

Масҳ тортишнинг суннاتини бажармагани (бошнинг ҳаммасига масҳ тортмагани) учун гуноҳкор бўлади.

50) Агар бир киши бошининг олд қисмидаги сочи тўкилган бўлса, таҳорат иайтида соч тўкилган жойи ювиши шартми?

Шарт эмас. Бу масала «Хулоса» китобида шундай дейилган. «Зоҳидий» китобида эса: «Сочи тўкилган кишининг таҳорати хусусида энг тўғри масала «Хулоса» китобида келтирилган», дейилган.

51) Таҳорат қилувчи бошига неча марта масҳ торгади?

Бошга масҳ тортиш бир марта бўлади. Унинг такрори суннатга хилоф бўлади.

52) Дўппи, салла ва рўмол устидан масҳ тортса бўладими?

Бўлмайди.

53) Ҳанафийларнинг наздида бўйинга масҳ тортишининг ҳукми нима?

Баъзи уламолар суннат, баъзилари мандуб дейишган.

54) Таҳоратнинг мандублари нима дегани?

Бу Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи васаллам)нинг баъзида қилиб, лекин давомий равишда қилмаган ишларидир. Ким уни қилса ажр олади ва ким тарк қилса, маломат ҳам, иқоб (азоб) ҳам қилинмайди.

55) Таҳоратнинг мандублари (мустаҳаблари) нималар?

1. Сув сачраганда томчилари тегмайдиган баланд жойда ўтириш.

2. Қиблага юзланиш.

3. Таҳорат асносида дунёвий сўзларни сўзламаслик ва қалбни соф сақлаш.

4. Ният қилиш. Яъни, қалбнинг нияти ва тилнинг талаффузини жамлаш.

5. Кенг узукни қимирлатиш. Тор узукни қимирлатиш эса вожиб бўлади.

6. Оғиз ва бурунга ўнг қўл билан сув олиш ва бурунни чап қўл билан қоқиш.

7. Ҳар бир аъзони ювганда тасмия («бисмиллаҳ») айтиш.

8. Қиблага юзланган ҳолда таҳоратдан ортган сувдан турган ёки ўтирган ҳолда ичиб, сўнгра дуо қилиш.

9. Агар совуқ ва шунга ўхшаш нарса зарар бермаса ёки безовта қилмаса, таҳорат қилинган аъзоларни артмасдан қуритиш. Артиш ҳам жоиз.

56) Таҳорат қилувчи оғзини чайиш асносида нима дейди?

«اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ، وَشُكْرِكَ، وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ.»

«Аллоҳумма аъинний аъла зикрика ва шукрика ва ҳусни иъбаъдатик» (Маъноси: «Аллоҳим Сени зикр қилишга, Сенга шукр қилишга ва Сенга чиройли ибодат қилишга ёрдам бер») дейди.

57) Таҳорат қилувчи бурнига сув олаётганда нима дейди?

«اللَّهُمَّ أَرِحْنِي [شَمْنِي] رَائِحَةَ الْجَنَّةِ، وَلَا تُرِحْنِي رَائِحَةَ النَّارِ.»

«Аллоҳумма ариҳний (шамминий) роиҳатал жаннати ва лаа туриҳний роиҳатан-нари» (Маъноси: «Аллоҳим, менга жаннат ҳидини ҳидлатгин, дўзах ҳидини ҳидлатмагин»), дейди.

58) Таҳорат қилувчи юзини ювган пайтда нима дейди?

«اللَّهُمَّ بَيِّضْ وَجْهِي يَوْمَ تَبْيِضُ وَجُوهٌ، وَتَسْوَدُ وَجُوهٌ».

«Аллоҳумма баййиз ваҷҳий йавма табйаззу вужу-хун ва тасвадду вужух» (Маъноси: «Аллоҳим, юзлар оқартириладиган ва қорайтириладиган кунда юзимни оқартиргин») дейди.

Изоҳ: юзнинг оқлиги юзнинг нурли бўлиб, оппоқ бўлишидир. Қиёмат кунни жаннатийларнинг юзи оқ ва нурли бўлади.

59) Таҳорат қилувчи ўнг қўлини ювиш пайтида нима дейди?

«اللَّهُمَّ أَعْطِنِي كِتَابِي بِيَمِينِي، وَحَاسِبِي حِسَابًا يَسِيرًا».

«Аллоҳумма аътиний китабий бийамийний ва ҳасибний ҳисабай йасийро» (Маъноси: «Аллоҳим, китобимни ўнг қўлимдан бергин ва мени осон ҳисоб қилгин») дейди.

60) Таҳорат қилувчи чап қўлини ювиш пайтида нима дейди?

«اللَّهُمَّ لَا تُعْطِنِي كِتَابِي بِشِمَالِي، وَلَا مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي».

«Аллоҳумма лаа туътиний китабий бишималий ва лаа варои зоҳрий» (Маъноси: «Аллоҳим, китобимни чап томонимдан ва орқа томонимдан бермагин») дейди.

61) Таҳорат қилувчи бошига масҳ тортаётган пайтида нима дейди?

«اللَّهُمَّ أَظْلِنِي تَحْتَ عَرْشِكَ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّكَ».

«Аллоҳумма азилланий тахта ʔаршика явма лаа зилла илла зиллука» (Маъноси: «Аллоҳим, соянгдан бошқа соя бўлмаган кунда мени Аршинг остида соялантиргин») дейди.

62) Таҳорат қилувчи икки қулоғига масҳ тортаётган пайтда нима дейди?

«اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ، فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ»

«Аллоҳуммажъалний миналлазийна ястамиъунал қовла фа яттабиъуна аҳсанаху» (Маъноси: «Аллоҳим, Ўзинг мени сўзларни эшитадиган ва унинг яхшисига эргашадиганлардан қилгин») дейди.

63) Таҳорат қилувчи бўйнига масҳ тортаётган пайтда нима дейди?

«اللَّهُمَّ اعْتِقْ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ».

«Аллоҳуммаътиқ роқабатий минан-нар» (Маъноси: «Аллоҳим, бўйнимни жаҳаннамдан озод қилгин») дейди.

64) Таҳорат қилувчи ўнг оёғини ювиш пайтида нима дейди?

«اللَّهُمَّ ثَبِّتْ قَدَمِي عَلَى الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ».

«Аллоҳумма саббит қодамий аълас-сиротил мустақийм» (Маъноси: «Аллоҳим, қадамларимни тўғри йўлда собит қилгин») дейди.

65) Таҳорат қилувчи чап оёғини ювиш пайтида нима дейди?

«اللَّهُمَّ اجْعَلْ ذَنْبِي مَغْفُورًا، وَسَعْيِي مَشْكُورًا، وَتِجَارَتِي لَنْ تَبُورَ».

«Аллоҳуммажаъл занбий мағфурон ва саъий машкурон ва тижаротий лан табур» (Маъноси: «Аллоҳим, гуноҳларимни мағфират қил, ҳаракатларимни мукофотла ва тижоратимни касод бўлмайдиган қил») дейди.

66) Таҳоратнинг макруҳлари қайсилар?

1. Сувни исроф қилиш. Бу кўп сув тушиши учун жўмракни катта очиш билан ҳам бўлади.

2. Сувни ювиш масҳ тортишдек бўлиб қоладиган даражада ўта кам ишлатиш.

3. Рўздорнинг оғиз ва бурун чайганда муболаға (ҳаддан ошириш) қилиши.

4. Сувни юзга уриш. Чунки юз инсоннинг мукаррам аъзосидир.

5. Узрсиз, қасддан таҳорат суннатларидан бирини тарк қилиш.

67) Таҳоратни синдирувчи амаллар нечта?

1. Икки йўлнинг биридан хоҳ кўп бўлсин, хоҳ кам бўлсин, пешоб, ахлат, қурт ва кичик тошча каби бирор нарсанинг чиқиши.

2. Бирор нарсага суянган ҳолда ухлаш.

3. Ҳушдан кетиш, наркоз олиш, мастлик ва жиннилик каби ақлни тўсадиган ва фаҳм-фаросатни кетказадиган ҳолатларнинг пайдо бўлиши.

4. Бадандан қон, йиринг, яранинг суви чиқиб, ўз ўрнидан бошқа жойига оқиши.

5. Оғизни тўлдирадиган миқдорда қусиш.

6. Оғизда тупукни қизартирадиган даражада қоннинг пайдо бўлиши.

7. «Мубошаратул фоҳиша», яъни эркак ва аёл жинсий аъзоларининг жинсий алоқа қилмаган ҳолда бири-бирига тегиши.

8. Рукуъ ва саждали намозда балоғатга етган кишининг қаҳ-қаҳа отиб кулиши.

68) Атрофидагиларнинг овоз ва шовқинини эшитадиган даражада енгил мудраган кишининг таҳорати синадими?

Унинг таҳорати синмайди, чунки у ўзидан чиқадиган нарсани сезади.

69) Таҳоратда кўзни ювиш лозимми?

Таҳорат пайтида кўзнинг ичига сув етказиш вожиб ҳам, суннат ҳам эмас. Таҳоратда юзини юваётган киши кўзларининг ён атрофига мукамал сув етиши учун қаттиқ юммайди ва кўзига зарар қилмаслиги учун катта ҳам очмайди.

Агар бир кишининг кўзи оғриси ва йиринглаб кетса, кўзини юганида йиринг ташқарида қоладиган бўлса, йирингнинг остига сув етказиш вожиб бўлади. Агар кўзини юганида йиринг ичкарида қолса, йирингнинг остига сув етказиш вожиб эмас.

70) Орқаси ерга мустаҳкам ўрнашиб ухлаган кишининг таҳорати синадими?

Агар у ерда мустаҳкам ўрнашиб ўтирган бўлса, таҳорати синмайди. Аммо замонамиз уламолари янги таҳорат олишни тавсия этадилар.

71) Агар бирор киши орқа махражи (йўғон ичағи) ни муолажа қилиш учун қўлини ёки бирор нарсани тикса, таҳорати бузиладими?

Бузилади. Чунки бу ҳолатда қўлига ёки тикилган нарсага нажосат ёпишади. Бу хусусида шайх Шамсул

аимма: «Орқадан бирор нарсанинг чиқиши таҳоратни бузади», деган.

72) Атрофида айланиб юрганларнинг гапини эшитмайдиган даражада, чалқанча (осмонга қараб) ёки суянган ҳолда ухлаган кишининг таҳорати синадими?

Унинг таҳорати синади. Чунки кўпинча бу ҳолатда ухлаган киши таҳорат синашидан ёки ел чиқишидан омонда бўлмайди.

73) Нажосат чиқадиган олд ва орқа аъзоларнинг чиқиш ўрнида кўрииб қолган озгина нажосат таҳоратни синдирадими?

Синдиради. Чунки нажосат оз бўлса-да, ичкаридан ташқарига чиқди.

74) Аёл ва эркакнинг олд фаржидан чиқадиган ел таҳоратни синдирадими?

Таҳоратни синдирмайди. Лекин аёлнинг фаржи ва орқа йўли кўшилиб кетган бўлса, таҳорат қилиши мустахаб бўлади. Чунки ел аёлнинг орқасидан келган бўлиши эҳтимоли бор.

75) Оз-оздан қайт қилганда таҳорат синадими?

Агар ўша оз-оздан келган қусуқ бир кўнгил айниши сабабли келиб, жамланганда оғиз тўладиган ҳолатда бўлса, таҳоратни синдиради.

76) Қон буруннинг ички юмшоқ қисмига ёки қулоқнинг эшитиш йўлига оқиб тушса, таҳорат синадими?

Синади. Чунки бу билан қоннинг ичкаридан ташқарига чиқиши амалга ошди.

77) Хатна қилинмаган эркакнинг зақаридан сийдик ёки мазий чиқиб, кесилмаган қисмида туриб қолса, таҳорат синадими?

Синади.

78) Бир кишининг кулоғидан йиринг чиқса, нима бўлади?

Агар йиринг оғриқсиз чиқса, таҳорати бузилмайди. Агар оғриқ билан чиқса, бузилади. Бу хусусда Шайх Шамсул аймма: «Оғриқ билан чиққан нарса, шубҳасиз, жароҳатдан чиқади», деган.

79) Бурундан ва кулоқдан қон келса нима бўлади?

Агар бурундан ёки икки кулоқдан чиққан қон бурун ва кулоқнинг гуслда ювиш фарз бўлган қисмига оқиб келса, таҳоратни синдиради. Буруннинг қаттиқ суягига-ча бўлган қисми гуслда ювиш фарз бўлган қисмдир.

80) Агар жароҳат бўлсаю, унга боғич боғланса ва ўша боғич жароҳатдан чиққан нарса (қон ёки йиринг) билан ҳўл бўлса, таҳорат синадимми?

Агар боғичнинг усти ҳўл бўлса, таҳорат синади. Агар ташқарига чиқмаса, бузилмайди. Агар ўша боғич икки қаватли бўлса, биринчисига чиқиб, иккинчи қаватига чиқмаса, таҳорати синмайди.

81) Бурун ичида яра бўлсаю, ўша ярадан қон оқса, таҳорат синадимми?

Қон бурун тешигидан чиқмаса ҳам таҳорат синади. Чунки бунда қон ўз жойидан оққан бўлади.

82) Киши оғзидан чиққан суюқликнинг тупук ёки қон эканига иккиланса, таҳорат синадимми?

Агар тупук қизғишроқ бўлса, таҳорати бузилади, сарғишроқ бўлса, бузилмайди. Агар тупук ва қон иккиси тенг ҳолатда бўлса ҳам таҳорати бузилади.

83) Таҳоратли одам бир нарса ни тишлаганда ёки мисвок ишлатганда тишлаган нарсасида ёки мисвокда қон изини кўрса, нима бўлади?

Агар қоннинг оққани аниқ бўлмаса, таҳорати бузилмайди.

84) Аёлнинг бачадонидан фаржига қурт ёки гўшт чиқса, нима бўлади?

Таҳорат синмайди, чунки у нажосат ўрни эмас. Сийдик йўлидан келса, таҳорати синади, у нажосат ўрнидир.

85) Бир киши ғусл қилишдан олдин таҳорат олган бўлсаю, ғусл қилиш асносида сийдик йўлига сув кириб, ўша сув кейин қайтиб чиқса, таҳорати синадими?

Йўқ, унинг таҳорати синмайди. Сийдиклиги аниқ бўлса, синади.

86) Қон қушиш таҳоратни бузадими?

Бузади.

87) Бир киши аёлини яланғоч ҳолатида ушлаганда олати кўзғалмаса, таҳорати синадими?

Таҳорати синмайди. Олати кўзғалиб, суюқлик келса синади.

88) Бир киши зақари (олати)ни кафтининг ичи билан тўсиқсиз ушласа, нима бўлади.

Ҳеч нарса чиқмаса, таҳорати синмайди.

89) Намоз ичидаги сажда ҳолатида ухласа, таҳорат синмаслиги маълум. Лекин намоздан ташқарида сажда қилган ҳолатда ухлаб қолса, нима бўлади?

Агар саждаси суннатга мувофиқ ҳолатда бўлса, таҳорат синмайди. Агар суннатга мувофиқ бўлмаса, таҳорати синади.

90) Кулишнинг қайси тури намозни бузади?

– Овозсиз табассум. Бу таҳоратни ҳам, намозни ҳам бузмайди.

– Намоз ичида ўзи эшитадиган даражада кулиш намозни бузади.

– Ёнидаги киши эшитадиган даражада қаҳ-қаҳа отиш намозни ҳам, таҳоратни ҳам бузади.

91) Тобутни кўтарган кишига таҳорат шартми?

Шарт эмас.

92) Қандай амаллар таҳоратни синдирмайди?

1. Чиққан ўрнидан ташқарига оқмай, балки кўтарилганича ўрнида қотиб қолган қоннинг пайдо бўлиши таҳоратни синдирмайди. Қуюқ ва суюқ йиринг ҳам бу масалада қонга ўхшашдир.

2. Инсоннинг бир жойидан қон оқмай гўштнинг узилиб тушиши ҳам таҳоратни синдирмайди. Булар худди сўгал ва шунга ўхшаш нарсанинг узилиб тушиши ёки кесилиши, ортиқлик ёки яра-чақа ёки терининг тушиши кабидир.

3. Аёл кишининг олдидан ел чиқиши таҳоратни синдирмайди. Чунки у пок жойдан чиқадиған тоза елдир.

4. Гарчи суянган бўлса ҳам, ел чиқмайдиган даражада ўрнашиб ўтирган ҳолатда ва уйқусида ўзи ёки боши тебраниб ухласа ҳам, таҳорати синмайди. Бунда намозда ўтиргандек ўтириш назарда тутилмоқда.

5. Ўзининг ёки бошқанинг жинсий аъзосини, гарчи кафтининг ички тарафи билан бўлса ҳам, ушлаш таҳоратни синдирмайди.

6. Ярадан ёки бурундан ёки қулоқдан қурт чиқиши таҳоратни синдирмайди.

93) Терининг устида сув зарар берадиган жароҳат ёки яра бўлса, таҳорат олувчи нима қилади?

Унинг устига сувни тўсиб турувчи нарса ёпиштиради ва устидан (агар сув ўтказмаса) ювади ёки (сув ўтказса) масҳ тортади. Ёпиштирилган нарсани алмаштирса, янгисининг устидан қайта ювиши ёки масҳ тортиши

лозим эмас. Ёпиштирган нарсани олиб ташлаганда эса остини ювиш шарт эмас. Агар тузалгандан кейин олиб ташласа, ювилади.

94) Агар аъзоларда ёриқ ёки яра бўлсаю, уларни ювиш зарар берса, таҳорат қилувчи нима қилади?

Унинг устига масҳ тортади. Агар масҳ тортиш ҳам зарар берса, буни тарк қилади ва атрофинигина ювади. Агар унга бу ҳам зарар берса, касал бўлган аъзони ювиш ундан соқит бўлади. Яъни, у касал аъзо тузалгунича уни ювмай туради.

95) Бир киши таҳорат қилиб, бироз вақт ўтгандан кейин шакка тушса, унинг таҳорати синадими ёки синмайдими? Унинг таҳоратининг ҳукми нима бўлади?

Агар таҳоратини синдирганини эслай олмаса, унинг таҳорати дуруст бўлади ва таҳоратли бўлиб қолаверади. Чунки ишончли нарса шак билан кетмайди.

96) Бир киши таҳоратини синдириб, бироз вақт ўтгандан кейин таҳорат қилган ёки қилмагани ҳақида шакка тушса, таҳоратининг ҳукми нима бўлади?

Унга таҳоратни қайта қилиш вожиб бўлади. Чунки таҳорат сингани аниқ ва таҳорат қилгани эса шакдир.

У Ч И Н Ч И Ф А С Л

ҒУСЛ ҲАҚИДА

1) Ғуслнинг таърифи нима?

«Ғусл» луғатда бир нарсанинг устидан сувни оқи-зишдир. Шариатда эса баданнинг ҳамма қисмига етка-зиб сув қуйиш ғуслдир.

2) Ғуслни вожиб қилувчи нарсалар нечта?

1. Жунублик: бу эҳтилом (тушида булғаниш), жин-сий алоқа, маний (сперма)нинг ўз ўрнидан шаҳват би-лан қўзғалиши сабабли пайдо бўлади.

Изоҳ: эркак манийсининг ўрни бел, аёлники эса кўк-рак қафасидир. Маний ушбу жойлардан қўзғалиш пай-тида тезлик ва шаҳватга эга бўлса, ғусл вожиб бўлади.

2. Ҳайз.

3. Нифос, яъни бола туғишдан сўнг чиқадиған қон.

4. Ўлим.

3) Ғуслни вожиб қилмайдиган нарсалар нечта?

1. Мазий ёки вадийнинг бадан ташқарисига чиқиши.

2. Намликсиз эҳтилом бўлиш. Яъни, бир киши тушида эҳтилом бўлгани (булғангани)ни эсласаю, лекин кийими ёки баданида намлик кўрмаса, ғусл вожиб бўлмайди.

3. Клизма қилиш ва тампон (тиббий бинт) ёки свеча қўйиш.

4. Икки (орқа ва олд) йўлнинг бирига бармоқни ёки бир нарсани киритиш. Яъни, муолажа учун бармоқ ёки текширув ускунасини тиқиш ғуслни вожиб қилмайди.

5. Наркоз, хушидан кетиш, жинни бўлиш, мастлик ва шунга ўхшаш ҳолатлардан сўнг ўзига келганда кийимида ёки баданида намлик сезмаса, ғул вожиб бўлмайди.

4) Мазий ва вадийнинг умумий маъноси нима?

Мазий – жинсий алоқасиз шаҳват кўзғалганда отилмасдан оқиб чиқадиган оқ суюқликдир.

Вадий – хира оқ ва куюқ бўлиб, балғамга ўхшаган ва сийдикнинг ортидан чиқадиган суюқликдир. Иккаласи ҳам нажосат бўлиб, таҳоратни синдиради, аммо ғуслни вожиб қилмайди.

5) Ғуслнинг фарзлари нечта?

1. Оғизга сув олиб, чайиб ташлаш.

2. Бурун ичининг барча жойига сув етказиб чайиш.

3. Покиза сув билан баданнинг ҳамма жойини бир марта ювиш.

б) Агар маний (сперма) касаллик ёки ҳолсизлик ёки йиқилиш ёки оғир юк кўтариш ёки баланд жойдан сакраш сабабли ўз ўрнидан шаҳватсиз чиқса, ғул вожиб бўладими?

Ғул вожиб бўлмайди. Чунки бу ҳолатда жунублик маъноси йўқ. Жанобат эса манийнинг шаҳват билан кўзғалишидир.

7) Агар бир киши уйқудан уйғониб, кийимида ҳўлликни кўрсаю, аммо жимоъ (жинсий алоқа) қилгани ёки эҳтилом бўлганини (тушида булғанганини) эслай олмаса, унга ғул вожиб бўладими ?

Ҳа, унга ғусл вожиб бўлади. Аммо эҳтилом (тушида булганган) бўлиб, кийими ёки баданида маний ёки ҳўлликни топмаса, унга ғусл вожиб бўлмайди.

8) Ғусл вожиб бўлган киши бавл қилмай ёки бир неча қадам ташлаб юрмай, шошилиб ғусл қилсаю, ғуслдан сўнг манийнинг қолдиғи чиқса, унга ғуслни қайтадан қилиш вожиб бўладими?

Ҳа, унга қайтадан ғусл қилиш вожиб бўлади. Агар манийнинг қолгани чиқишидан олдин намоз ўқиган бўлса, намози дуруст бўлади. Аммо у ғуслдан олдин ухласа ёки бавл қилса ёки уйида айланиб юрса, сўнг ғуслдан кейин манийнинг қолгани чиқса, унга ғуслни қайтадан қилиш вожиб бўлмайди.

9) Ғуслнинг суннатлари нечта?

1. Ният. Бу қасд қилиш ва амалга юзланиш билан бўлади. Агар бетаҳорат ёки жунуб киши унутган ҳолда сузишни ният қилиб, ҳовузга ёки дарёга шўнғиб чиқса ҳам пок бўлади. Чунки ғусл ёки таҳоратнинг саҳих бўлишида ният шарт эмас.

2. Ғуслни бошлашдан олдин тасмия («бисмиллаҳ») айтиш.

3. Икки қўлини бўғимларигача ювиш.

4. Агар баданида маний ёки бавлга ўхшаган нажосатнинг асари бўлса, уни кетказиш.

5. Икки жинсий аъзо ва уларнинг атрофини ювиш.

6. Намозга таҳорат қилгани каби тўлиқ таҳорат қилиш.

7. Танаси устидан уч марта сув қуйиш. Ҳар бирида танасининг барча жойига етадиган қилиб қуйиш, бунда аввал бошидан, кейин ўнг, сўнг чап елкасидан сув қуяди.

10) Ғуслдаги баъзи умумий ҳукмларнинг сони қанча?

1. Ғуслда ҳам таҳоратдагидек аёлларнинг тирнок бўёқлари (маникюр) ёки (оёқ ё баданга суркаладиган ва сув ўтказмайдиган) ёғ каби баданга сув етишини тўсайдиган нарсалар бўлмаслиги шартдир. Ушбу ҳолатларда ғусл дуруст бўлмайди. Соч бўёғи соч устида қобиқ пайдо қилмаса ва сочга сув етишидан тўсмаса, зарар қилмайди. Лекин соч бўёғи соч устида қобиқ пайдо қилиб, сочга сув етишидан тўсса, ғусл дуруст бўлмайди.

2. Агар сув сочнинг аслига ва бошнинг соч ўсадиган жойигача оқса, сочи ўрилган аёл соч ўрамини ечиши фарз бўлмайди. Бу Имом Муслимнинг «Саҳиҳ»ларида Умму Салама розияллоҳу анҳодан ривоят қилинган ҳадисга мувофиқдир.

3. Эр ва хотиннинг бир идишдан сув олиб ғусл қилиши жоиз.

4. Ғусл қилувчи баданидаги маний ва бавлга (пешобга) ўхшаш нажосатларни кетказган бўлса, унинг танасидан сув идишига тушган сув томчилари зарар қилмайди.

5. Жунуб кишининг, шунингдек ҳайз ва нифос кўрган аёлнинг бадани покдир, нажас эмас.

6. Ҳайзи тугагандан сўнг ғусл қилаётган аёлга баданидаги қон теккан жойларини хушбўй нарса билан поклаши ёки у жойларини хушбўйламоғи суннатдир.

7. Агар бир киши жунуб бўлса ёки ғуслга ҳожати бўлса, бундан уялмаслиги лозим.

11) Жунуб киши таом емоқчи ёки ичимлик ичмоқчи бўлса, нима қилади?

Таом ейиш ёки ичимлик ичишдан олдин оғзини яхшилаб чайиб, сўнгра истеъмол қилади.

12) Истимнонинг маъноси нима?

«Истимно» инсоннинг ўз жинсий аъзосини ушлаб ёки ўйнаб маний чиқаришидир. Бу ҳаёсизлик, бузуклик ва

уларга чорловчи нарсаларнинг кўплиги сабабли кенг тарқалмоқда. Бу нарса ҳаддан ташқари ёмон, ғайритабиий ва қабиҳ ишдир. Уни қилган киши гуноҳкор бўлади.

13) Истимнонинг ҳукми нима?

Ғуқаҳолар уни аниқ ҳаром санаганлар.

14) Ғусл қачон фарз ва қачон мандуб бўлади?

Ғуслни вожиб қилувчи сабаблар пайдо бўлганда ғусл вожиб бўлади. Ғусл жума намози, икки ийд (ҳайит), ҳаж ёки умрага эҳром боғлаш, Арафотда туриш, Маккага кириш, Муздалифада тунаш, зиёрат тавофи ва видолашув тавофи учун суннат бўлади.

Кўркам бўлиш, пок бўлиш ва тетиклашиш учун камида ҳафтада бир бор ғусл қилиш мандубдир.

15) Ҳаммом ерига тегишли иоклик ва нажосатлик ҳукмлари қайеилар?

1. Агар ҳаммомнинг ери қуруқ бўлиб, унда нажосат асари кўринмаса, у покдир.

2. Агар ҳаммомнинг ери нам бўлиб, нажосати билинса, устидан сув қуйиб, ўрага (канализацияга) оқизилса, пок бўлади.

3. Агар бир киши ҳаммомга бавл қилсаю, ғуслнинг суви бавлнинг устидан ранги кетгунича оқса, ўша жой пок бўлади.

Изоҳ: аслида ҳаммомда бавл қилиш яхши иш эмас. Бу инсонда васвасани келтириб чиқаради.

4. Ҳаммомнинг ери нишаб бўлиб, сув оқиб кетадиган бўлса, ғусл қилиш асносида ва ғуслдан кейин ҳам покдир. Чунки сув унинг устидан оқиб, нажосатни ювган бўлади.

16) Ванна, тоғорага тегишли поклик ва нажосатлик ҳукмлари қандай бўлади?

1. Ҳаммом тоғораси, ваннанинг нажаслиги билинмаса, у покдир.

2. Агар ҳаммом тоғорасининг поклигида шак бўлса, ҳамма жойига сув қуйиб ювиш билан у пок бўлади.

17) Балоғатга етган эркак кишига балоғатга етган кишининг қайси аъзолари аврат бўлади?

Киндикнинг остидан тиззанинг остигача аврат бўлади. Бу ака-укаси ва отасига ўхшаш яқин қариндошлар ўртасида бўладими ёки узоқ қариндошлар ўртасида бўладими ёки бегоналар ўртасида бўладими, фарқи йўқ. Кишининг ўз аврати, эрнинг аврати ўз хотинига ва аёлнинг аврати ўз эрига очилиши мустаснодир.

18) Балоғатга етган қизга балоғатга етган қизнинг қайси аъзолари аврат бўлади?

Уларнинг аврати эркакнинг аврати каби киндик остидан тиззагача бўлади.

19) Етти билан ўн ёш ўртасидаги ёш қиз ва ёш боланинг қайси аъзолари аврат ҳисобланади?

Уларнинг аврати жинсий аъзолари, унинг атрофи ва икки думбасидир. Тўрт ёшдан етти ёшгача бўлган болаларда жинсий аъзоларнинг ўзигина авратдир.

20) Ўн ёшдан ўтган боланинг қайси аъзолари аврат саналади?

Унинг аврати балоғатга етган кишиники каби киндик остидан тизза остигача деб эътибор қилинади.

ТҮРТИНЧИ ФАСЛ

МАҲСИ, ЖАВРОБ ВА ЖАБИРАГА (ЖАРОҲАТ УСТИГА БОҒЛАНГАН НАРСАГА) МАСҲ ТОРТИШ ҲАҚИДА

1) Масҳ тортиш ва маҳсииниг маъноси нима?

Масҳ тортиш – сув билан ҳўлланган қўлни бир нарсага суртиш.

Маҳси – икки оёқни тўпиқлари билан ёпиб турадиган оёқ кийими.

Маҳсига масҳ тортишнинг фарз бўлган миқдори маҳсининг болдирдан паст қисмига қўлнинг уч бармоғи миқдорича чизиқлар тортишдир.

2) Масҳ нима?

Ўнг оёққа ўнг қўл бармоқларининг орасини очган ҳолатда оёқ учидан то тўпиққача қўлни юрғизиш ва чап оёққа чап қўл бармоқларининг орасини очган ҳолатда оёқ учидан то тўпиққача қўлни юрғизиш масҳдир.

3) Масҳни кафт билан тортадими ёки бармоқлар биланми?

Масҳни кафт билан ҳам, бармоқлар билан ҳам тортса бўлади. Лекин энг яхшиси қўлнинг ҳаммаси билан, яъни кафт ва бармоқлар билан тортишдир. Кафтнинг сирти билан ҳам масҳ тортса бўлаверади. Лекин ичи билан тортиш мустаҳабдир.

4) Маҳсига масҳ тортиш жоиз бўлиши учун нималар шарт қилинади?

1. Маҳси мукамал таҳорат билан кийилган бўлиши.
2. Маҳси ҳар томондан тўпиқларни тўсиб турадиган бўлиши. Чунки тўпиқлар таҳоратда ювиладиган аъзолардир.
3. Маҳси узоқ вақт кийиб юришга яроқли даражада қалин бўлиши.
4. Маҳсилар боғланмасдан оёқда ўзини тутиб турадиган даражада ишланган бўлиши.
5. Маҳсида оёқ бармоқларининг кичигидан учтаси миқдорида йиртиқ бўлмаслиги.
6. Маҳсининг баъзи жойлари масҳ тортганда сувни оёққа ўтказадиган даражада юмшоқ, юпка матодан ишланган бўлмаслиги.

5) Масҳнинг муддати қанча ва у қачондан бошланади?

Муқим (ўз шаҳрида яшаб турган) киши учун масҳнинг муддати бир кеча-кундуз, мусофир учун эса уч кеча-кундуздир. Масҳнинг муддати уни кийгандан кейин эмас, балки уни кийгандан кийин биринчи таҳорат синган вақтдан бошланади.

6) Маҳсидаги масҳни бузадиган нарсалар нималар?

1. Таҳоратни бузадиган барча амал масҳни ҳам бузади. Кейин ҳар таҳорат қилганда масҳ тортиш лозим бўлиб қолади.

2. Маҳсининг иккала пойини ёки бирини ечиш масҳни ботил (бекор) қилади. Шунингдек, оёқ кўп қисмининг маҳсидан чиқиши ҳам масҳни ботил қилади.

3. Агар масҳ тортилган икки оёқдан бири сув сабабли ҳўл бўлса, масҳ ботил бўлади ва иккала оёқни ҳам янгидан ювиш лозим бўлади.

4. Таҳоратли бўлса ҳам масҳ муддатининг тугаши масҳни синдиради. Бундай ҳолатда фақат икки оёқни ювиб, намоз ўқийверади. Унга қайтадан таҳорат олиш шарт эмас. Агар масҳ муддати тугаган вақтда бетаҳорат бўлса, янгидан мукамал таҳорат олади.

7) Агар муқим масҳ муддати тугашидан олдин сафарга чиқса, масҳ муддатини мусофирлик муддатида тамом қиладими?

Ҳа, муқим мусофирнинг муддатини тугал қилиб, уч кеча-кундуз масҳ тортиши жоиз бўлиб қолади. Агар бир кеча-кундуздан олдин мусофир муқим бўлиб қолса, у муқимнинг муддатини тугал қилиб бир кеча-кундуз масҳ тортиши жоиз.

8) Аввал икки оёқни ювиб, маҳсини кийгандан сўнг таҳорат қилса бўладими?

Ҳа. Агар таҳорат қилгунича таҳорат синадиган иш бўлмаса, маҳсини кийгандан кейин масҳ тортса бўлади.

9) Бир киши икки оёғини ювиб маҳсисини кийса, сўнгра таҳорат қилишдан олдин таҳоратни синдирадиган амал қилса, ўша маҳсига масҳ тортса бўладими?

Бўлмайди. Таҳорат қилиб, қайтадан оёғини ювади.

10) Таҳоратли киши таҳоратини синдиришдан олдин оёғига маҳси кийиб таҳоратини бузса, ўша маҳсига масҳ тортса бўладими?

Бўлади. Чунки бу ҳолатда маҳси мукаммал таҳорат билан кийилди.

11) Таяммум билан маҳси кийган киши сув топса, маҳсисига масҳ тортадими ёки маҳсини ечиши керакми?

Маҳсини ечиб, оёғини ювади.

12) Маҳсига масҳ тортишда ният шартми?

Шарт эмас.

13) Агар маҳсининг бирини ечса нима қилади?

Иккала оёғини ҳам ювади.

14) Бир кишининг оёғи жароҳат туфайли боғланган бўлсаю, таҳорат асносида ўша боғичга масҳ тортиб, устидан маҳси кийган бўлса, ўша маҳсининг устига масҳ тортса бўладими?

Бўлади. Чунки жароҳат устидан қилинган масҳ ювиш ўрнига ўтади. Бу ювилган оёқ устига кийилган маҳсига ўхшайди

15) Таҳоратда ювиш фарз бўлган аъзонинг бир жойи сув тегмасдан қолиб кетса ва маҳсини кийганидан кейин ҳалиги жойни ювиб улгурмасидан таҳорати синса, нима бўлади?

Маҳсисига масҳ торта олмайди. Маҳсини ечиб, қайтадан мукаммал таҳорат қилиб кияди.

16) Икки жавробга (матодан тикилган оёқ кийими) масҳ тортишнинг қанақа шартлари бор?

«Жавроб» луғатда пайпоқ дегани. Лекин ҳозирги кундаги пайпоқлар ҳам араб тилида «жавроб» дейилгани билан уларга масҳ тортиб бўлмайди. Жавроб масҳ тортишга яроқли бўлиши учун унда қуйидаги шартлар топилиши керак:

1. Ўзидан бирор нарса ўтказмайдиган даражада қалин бўлиши.

2. Масҳ тортганда суви оёққа етмаслиги.

3. Икки оёққа боғланмасдан ўзини тутиб турадиган бўлиши.

4. У билан давомий равишда юриш имкониятига эга бўлиши.

5. Мукаммал таҳорат устига кийилган бўлиши.

17) Ости ҳам, усти ҳам теридан бўлган қаттиқ пайпоққа масҳ тортса бўладими?

Юқоридаги шартлар топилса, тортса бўлади.

18) Жунуб одам ғусл қилсаю, лекин кўриниб турган бирор жойи ювилмай қолиб кетса, маҳси кийиб, унга масҳ тортса бўладими?

Оёғига маҳси кийганидан кейин ҳалиги қолиб кетган жойини ювиб олса, бетаҳоратлик етган пайтида оёғига масҳ тортаверади.

19) Танасида жароҳат ёки яраси бўлган киши қандай таҳорат қилади?

1. Агар унга сув зарар бермаса, уни ювади.

2. Агар унга сув зарар берадиган бўлса, унинг устига ҳўл қўли билан масҳ тортади ва атрофини ювади.

3. Агар масҳ тортиш ҳам зарар берса, жароҳат устига боғич боғлаб, унинг устидан масҳ тортади. Куйганга ўхшаш ҳолатларда боғич боғлаш ҳам зарар қилса, жароҳат атрофини ювади. Масҳ тортишни ҳам тарк қилади.

20) Намоз ўқийдиган киши сув зарар берадиган жароҳат ёки яранинг устидан бирор нарса (масалан, лейкопластир) ёпиштириб қўйса, унинг устидан масҳ тортиш вожиб бўладими?

Ҳа, ҳар бир ғусл ёки таҳоратда унинг устидан масх тортиш вожиб бўлади. Ёпиштирилган нарсанинг устига масх тортиш аъзонинг ушбу қисмини ювганга ўхшайди. Агар уни алмаштирса ҳам, устидан қайта масх тортмайди.

21) Жароҳати ёки ярасига боғич ўраган киши боғичини ечиш учун табибга мухтож бўлиб, ўзича еча олмаса, унинг устидан масх тортадими?

Ҳа, боғични ечиш жароҳатга зарар берадиган бўлса, ечмай, устидан масх тортиб туради. Агар боғични ечиш жароҳатга зарар бермаса, уни ечиб, жароҳат ёки яранинг атрофини ювади. Агар икки боғич ўртасида очиқ жой бўлиб, у жойдан бадан кўриниб турса ва ўша жойни ювадиган бўлсаю, боғич ҳўл бўлиб, сув жароҳатга етиб бориб зарар берса, у жойни ҳам ювмайди, фақатгина устидан масх тортиб қўяди.

22) Бошда жароҳат бўлса, нима қилади?

Агар бошда масх тортиш фарз бўлган тўртдан бир қисми даражада соғ жой бўлса, бошнинг ушбу қисмига масх тортади. Агар бошнинг ҳамма қисми жароҳатланган бўлса, жабирага (бош устидаги боғич) масх тортади.

23) Жароҳатига боғич боғлаб олгандан сўнг, ундан қон ёки йиринг ташқарига оқиб чиққан кишининг ҳукми нима бўлади?

1. Агар қон кўп бўлиб, боғич бўлмаса, ўз жойидан оқиб кетадиган даражада бўлса, таҳорат бузилади. Бу ҳолатда қон ва йиринг нажас ҳисобланади.

2. Лекин қон ўз жойидан оқмайдиган даражада кам бўлса, таҳорат бузилмайди, ўша қон ва йиринг эса пок ҳисобланади.

24) Агар бир киши боғичга масх торганда жабира тушиб кетса ва жабирани алмаштирса, нима қилади?

Бу ҳолатда қайтадан масҳ тортиб қўйгани яхши.

25) Бир киши бирор аъзосидаги жароҳатга маз ёки крем каби малҳам суртган бўлсаю, таҳорат қилаётганида сув тегиши сабабли ўша малҳам тушиб кетса, нима қилади?

Агар малҳам тузалиб тушган бўлса, қайтадан ювиш лозим бўлади. Агар бундай бўлмаса, ювиш шарт эмас.

26) Бир кишининг тирноғи синган бўлиб, унинг устига дори қўйган бўлса, дорини олиб ювиш зарар қилса, нима бўлади?

Дори устидан масҳ тортади.

27) Бир кишининг бирор аъзосида ёриқлари бўлса, нима қилади?

Агар қодир бўлса, унга сув қуйиб ювади. Агар қодир бўлмаса, унинг устига масҳ тортади. Агар унга ҳам қодир бўлмаса, ёриқнинг атрофини ювади.

28) Икки тирсагида жабираси бор киши уни масҳ ниятида сувга ботирса, нима бўлади?

Масҳ бўлмайдиган ва у сувни ҳам бузади. Агар бу жабира кафти ёки бармоқларида бўлса, масҳ жоиз бўлади ва сувни бузмайди.

29) Жабирага ёки яранинг устидаги ярабоғичга масҳ тортиш остидаги нарсани ювган ҳукмига ўтадимми?

Ўтади. Чунки бу бадал ҳисобланмайди. Агар бир оёғида жабира бўлса, унга масҳ тортади ва иккинчисини ювади.

30) Агар боғич икки қават бўлса ва устки қавати тушиб кетса, нима бўлади?

Тагидагига қайта масҳ тортиш вожиб эмас.

31) Жабирага масҳ тортишнинг ҳукмлари қандай?

– Жабирага масҳ тортиш бир вақт билан чегараланмаган.

– Жабиранинг таҳорат ёки таҳоратсизлик устига боғланишининг фарқи йўқ.

– Жабирага катта ёки кичик бетаҳоратликнинг фарқи йўқдир.

– Жабирага масҳ тортишда ҳам ният шарт эмас.

Изоҳ: «катта бетаҳоратлик» жунубликдир. Шунга кўра, жанобатдан сўнг гусл қилганда ҳам жароҳат устидан масҳ тортиб қўяди.

32) Бир кишининг бир оёғида жароҳат бўлса, унинг устига жабира боғлаб, кейин таҳорат қилсаю, жабира устига масҳ тортиб ўша оёғини ювгач, соғлом оёққа маҳси кийса, маҳсининг устидан масҳ тортиб юриши жоизми?

Жоиз бўлмайди. Агар жароҳати бор оёқнинг жабираси устига масҳ тортиб, қолган қисмини ювиб, икки пой маҳсини ҳам кийган бўлса, кейин икки маҳсининг устидан масҳ тортиб юрса, жоиз бўлади. Бир оёқни ювиб, иккинчисига масҳ тортиш билан икки хил поклашни бир хил аъзода жамламайди.

33) Бир кишининг бир оёғида хуснбузар бўлиб, икки оёғига маҳси кийсаю, кейин таҳорати синиб иккисининг устига масҳ тортганча кун бўйи намоз ўқиб юрганида кечки пайт маҳсини ечиб қараса, хуснбузар ёрилган бўлса, нима қилади?

Агар яранинг боши қуриган бўлсаю, у киши маҳсини тонг отиш пайтида кийиб, хуфтондан кейин ечган бўлса, бомдод намозини қайта ўқимайди, қолган намозларини қайта ўқийди. Агар яранинг бошида қоннинг нами бўлса, ҳеч қайси намозни қайта ўқимайди. Чунки у яқинда чиққан бўлади.

34) Бир кишининг қўлида яра бўлса, кейин бармоғига зардоб ёки йод ёки малҳам суртса, у яранинг ўрнидан ташқарига чиқиб кетса, кейин таҳорат қилиб, унинг устидан масҳ тортса жоизми?

Жоиз. Фақат шарти шуки, масҳ боғичнинг ҳамма жойини қамраб олсин. Шу каби қон олдирган киши ҳам жароҳати устига масҳ тортади.

35) Жароҳат боғланган боғични тўлиқ (ҳамма жойига) масҳ тортиш вожибми?

Боғичнинг ярмидан кўпроқ қисмига бир маротаба масҳ тортиш вожиб бўлади. Бошқа мазҳабларда боғичнинг барча қисмига масҳ тортиш вожиб. Бизнинг ҳанафий мазҳабида боғичнинг барча қисмига масҳ тортиш фарз эмас, балки афзалдир.

36) Боғичга, жабирага масҳ тортиш учун улар поклик ва таҳорат устига боғланган бўлиши шартми?

Булар поклик ва таҳорат устига боғланган бўлиши шарт эмас. Чунки булар заруратдан пайдо бўлган ҳолатлардир.

37) Намозда жароҳати тузалмасдан жабираси тушиб кетган киши нима қилади?

Намозида давом этаверади. У бетаҳорат бўлмайди ҳам, намозини қайта ўқимайди ҳам.

38) Намоздан ташқарида жароҳат тузалмасдан жабираси тушиб кетса, нима бўлади?

Жабирани қайтадан боғлаб қўяди. Агар таҳоратли бўлса, қайта масҳ тортиши шарт эмас.

39) Намознинг ичида жароҳат тузалиб, жабира тушиб кетса, нима бўлади?

Намози бузилади. Жабиранинг ўрнини ювиб, намозни қайтадан ўқийди.

40) Жабира билан адо этилган намозлар қайта ўқиладими?

Қайта ўқилмайди.

41) Маҳсига масҳ тортиш билан жабирага масҳ тортишнинг ўртасида нима фарқ бор?

Маҳсига масҳ тортишнинг муддати бор. Жабирага масҳ тортишнинг муддати эса жароҳат тузалгунича. Маҳсини таҳоратли ҳолда кийиш шарт. Жабирада таҳорат шарт эмас. Маҳсининг ечилиши масҳни бекор қилади. Жабирада бундай эмас.

42) Боғичга ёки жабирага тортилган масҳ қачон бузилади?

Таҳоратнинг бузилиши билан бу масҳ ҳам бузилади. Шунингдек, жароҳат тузалиб, шифо топгач, жабира ва боғич тушиб кетиши билан ҳам бузилади. Бир киши шифо топгандан кейин таҳоратли ҳолатида жабирани ечса, унга ғусл ва таҳоратни қайтадан қилиш вожиб эмас, фақат масҳ тортилган жойнинг ўзини ювиб қўяди. Агар жароҳат устида бир парча боғич бўлаги ёки дори қотиб, ёпишиб қолган бўлса ва уни олиб ташлаш жароҳатга зарар қилса, ўша ёпишган нарсанинг устинигина ювиб қўяди. Бунинг зарари йўқ.

Б Е Ш И Н Ч И Ф А С Л

ТАЯММУМ ҲАҚИДА

1) Таяммумнинг маъноси нима?

«Таяммум» луғатда қасд қилишдир. Истилоҳда эса тупроқ, кум, тош ва кичик тошчаларга ўхшаган ер жинсидан бўлган пок нарсалар билан икки қўл ва юзга масҳ тортиш таяммумдир. Таяммум таҳоратга ўринбосар бўлгани каби жанобат (катта бетаҳоратлик)дан ғусл қилишга ҳам ўринбосардир. Лекин таҳорат ўрнига қилинган таяммум билан ғусл ўрнига қилинган таяммумнинг орасида фарқ йўқ.

2) Инсон қачон сувга қодир эмас ҳисобланади?

1. Ёнида сув бўлмаганда ёки сув ундан бир мил, яъни 1848 метр узоқда бўлганида.

2. Сув яқин бўлсаю, лекин жонига ҳайвон ёки душмандан зарар етиб қолишидан кўрқса.

3. Сувга яқин бўлсаю, лекин ҳибсдалиги ёки идиш йўқлиги сабабли сувга етишга қодир бўлмаса.

4. Ёнида озгина сув бўлсаю, лекин ўзига ёки бошқага ташналик етиб қолишидан кўрқса.

5. Ёнида таҳорати учун кифоя қилмайдиган даражада кам сув бўлса.

3) Инсон қачон сув ишлатишдан ожиз ҳисобланади?

1. Сув ишлатса, бундан зарар бўладиган касалликка чалинган бўлса.

2. Соғ бўлсаю, лекин қаттиқ совуқ сабабли касал бўлиб қолишдан қўрқса ва сувни иситадиган нарса тополмаса.

3. Таҳоратга қодир бўлмайдиган даражада касал бўлса ва таҳорат ёки ғусл учун ҳаракат қилиш унга зарар берса.

4. Вақт озлигидан жаноза ёки ҳайит намозининг вақти ўтиб кетишидан қўрқса. Чунки бу икки намоз қазо қилинмайди.

5. Таҳоратга қодир бўлмайдиган даражада касал бўлса ва таҳорат қилдириб қўядиган киши ҳам топилмаса, таяммум қилиб намоз ўқийверади ва унинг зиммасига намозни қайта ўқиш вожиб бўлмайди.

4) Таяммумнинг руқнлари қайсилар?

1. Юзнинг барча қисмига масҳ тортиш.

2. Икки қўлга тирсақлари билан бирга масҳ тортиш.

5) Таяммум дуруст бўлиши учун нималар шарт?

1. Таяммумни мубоҳ қилувчи (таяммумга руҳсат берувчи) узр топилиши.

2. Ният.

3. Таяммумни бетаҳоратликдан покланиш ёки намозни мубоҳ қилиш мақсади билан қилиш. Чунки агар Қуръон қироат қилиш ёки уни ушлаш ёки масжидга кириш нияти билан таяммум қилинса, бу таяммум билан намоз ўқиш дуруст бўлмайди.

4. Таяммум ер жинсидан бўлган пок нарса билан қилиниши.

5. Таяммум кафтнинг ички томони билан икки зарбада бўлиши. Бир зарба юзга ва яна бир зарба икки қўлга масҳ тортиш учун.

6. Масҳни юзга ва қўлларга тўлиқ қилиш. Узук остига масҳ қилиш учун уни ҳаракатлантириб қўйиш вожиб. Уни ечиш афзалдир. Таяммум қилиш учун қўлини ер жинсидан бўлган нарса устига урганда тупроқ ёки чанг қўлига ёпишиши шарт эмас.

6) Намоз ўқувчига намоз вақти ўтиб кетишидан олдин сувга етишиш гумони ғолиб бўлса, унга таяммумни кечиктириши мандубми?

Ҳа, лекин агар касал бўлса ёки сувга етишидан ноумид бўлса, таяммумни кечиктирмайди.

7) Таяммум катта ва кичик бетаҳоратлик (ғусл ва таҳорат)ни биргаликда соқит қиладими?

Ҳа, бу иккисига битта таяммум кифоя қилади.

8) Бир киши таяммум қилиб намоз ўқиса, сўнг сув топса, унга таҳорат ва намозни қайтариш лозим бўладими?

Унга таҳорат ва намозни қайтариш лозим бўлмайди. Гарчи ҳали вақт бемалол бўлса ҳам.

9) Бир таяммум билан нималар қилиш мумкин?

Бир таяммум билан хоҳлаганича фарз ва нафл намозларни ўқиши мумкин. Чунки сув йўқ ҳолатда таяммум покловчидир. Модомики таяммумнинг шарти топилса, у ўз амалида қолаверади.

10) Таяммум қилувчи яқин атрофида сув борлигига гумони ғолиб келмаса, унинг сув қидириши вожибми?

Таяммум қилувчи яқин атрофида сув борлигига гумони ғолиб келмаса, унинг сув қидириши вожиб бўлмайди. Агар яқин атрофида сув борлигига гумони ғолиб келса, уни қидирмасдан таяммум қилиши жоиз бўлмайди. Агар ҳамроҳида сув бўлса, таяммум қилишдан олдин ундан сўрайди. Агар ҳамроҳи сув бермаса,

таяммум қилиб намоз ўқийди. Агар ҳамроҳидан сув сўрамасдан таяммум қилса ҳам дуруст бўлаверади.

11) Таяммумни бузувчи нарсалар нималар?

1. Таҳоратни бузадиган ҳар бир нарса таяммумни ҳам бузади.

2. Сув ишлатишга қодир бўлатуриб, сувни кўриб қолиши ҳам таяммумни бузади.

12) Бир киши бир жойда таяммум қилса ва ундан кейин бошқа киши яна ўша жойда таяммум қилса, дуруст бўладими?

Ҳа, дуруст бўлади. Чунки тупроқ истеъмол (таяммум) қилиниши билан таҳорат қилинган сувга ўхшаб мустаъмал (ишлатилган) бўлиб қолмайди.

13) Таяммум пайтида бармоқларни хилол қилиш ва узукни ечиб қўйиш керакми?

Ҳа, хилол қилиш ва узукни ечиб қўйиш лозим.

14) Қўли тирсагидан кесилган одам қандай таяммум қилади?

Кесилган ўрнига масҳ тортади.

15) Таяммум қилган киши таҳоратга кифоя қилмайдиган сув топса, таяммуми синадими?

Модомики сув таҳоратга етмас экан, таяммуми синмайди. Шу каби жунубликдан таяммум қилган кишининг ғусл қилишга кифоя қилмайдиган сувни топиши билан ҳам унинг таяммуми синмайди.

16) Ухлаб ва ихтиёридан ташқари бирор ҳолатда билмасдан сувнинг олдидан ўтиб кетган таяммум қилувчининг таяммуми синадими?

Йўқ, синмайди. Чунки у сувга тўлиғича етгани йўқ.

ОЛТИНЧИ ФАСЛ

ҲАЙЗ, НИФОС ВА ИСТИҲОЗА ҲАҚИДА

1) Ҳайзнинг маъноси нима?

«Ҳайз» луғатда «оқиш» деганидир. Истилоҳда эса балоғатга етган, бачадонида касаллик бўлмаган, ҳомиладор бўлмаган ва бола туғишдан ноумидлик ёшига етмаган аёлнинг бачадонидан оқадиган қондир.

2) Ҳайзнинг ҳайз деб эътибор қилиниши учун қандай шартлари мавжуд?

– Вақт. Бу тўққиз ёшдан ноумид ёшигача бўлган вақт. Ноумидлик ёши уламолар томонидан 55 ёш деб белгиланган. Лекин ноумидлик ёшига етган аёл ҳақиқий ҳайз сифатидаги қон кўрса, ҳайз ҳисобланаверади.

– Қоннинг ташқи фаржга (аёлнинг жинсий аъзосига) чиқиши.

– Қонларнинг ранги қора, қизил, сарик, лойқа, яшил, тупроқ ранг каби олти хил рангда бўлиши.

– Ҳайзнинг муддати. Уч кундан ўн кунгача.

– Ҳайздан олдинги поклик камида ўн беш кун бўлиши.

– Бачадонда ҳомила бўлмаслиги.

3) Бачадоннинг маъноси нима?

У ҳомила ривожланадиган жойдир.

4) Нима учун эллик беш ёшдан ошган аёл ноумидлик ёшида деб айтилади?

Чунки бу ёшда кўп ҳолатларда аёл киши ҳайз кўришдан тўхтайди, ҳомиладор бўлиш ва туғишдан ноумид бўлади. Лекин яшаш шароити ва табиий ҳолатнинг эътиборидан бу нарса эртароқ бошланиши ҳам мумкин. Ноумидлик ёши ҳозирги замонавий тилда «климакс вақти» ҳам дейилади.

5) Ҳайз қандай келади?

Ҳайз одатда ҳар ойнинг маълум бир даврларида келади. Ҳайз ўз муддати ичида узлуксиз равишда келиши шарт эмас. Гоҳида тўхтаб-тўхтаб, бир кунда бир марта ёки икки марта келиши ҳам мумкин.

6) Ҳайзнинг муддати қанча?

Ҳайзнинг оз муддати уч кеча-кундуз, кўпи эса ўн кеча-кундуздир.

8) Икки ҳайз орасидаги покликнинг энг оз муддати қанча?

Ўн беш кун.

9) Агар ҳомиладор аёл қон кўрса, унинг ҳукми нима бўлади?

Бу кам учрайдиган қон бўлиб, истиҳоза (қасаллик) қони деб эътибор қилинади.

10) Ҳайз даврида оқ (поклик) суви келишидан олдин бир ёки икки кун қон тўхтаб, яна келса, орадаги бу кунларнинг ҳукми нима бўлади?

Улар ҳам ҳайз кунларидан ҳисобланади. Ушбу кунларда ҳам аёлнинг зиммасига намоз ўқиш ва рўза тутиш вожиб бўлмайди.

11) Аёл қачон ҳайздан пок бўлади?

Аёлнинг ҳайз қони тўхтаб, ҳайз учун қўйилган латгада соф оқ суюқлик (поклик суви) пайдо бўлса, аёл ҳайздан покланган ҳисобланади. Ҳайздан кейин келадиган бу соф оқ суюқлик «поклик суви» ҳам дейилади.

12) Аёллар ҳайз асносида кўрадиган сариқ ва лойқа суюқликнинг ҳукми нима?

Унинг ҳукми ҳайзнинг ҳукми кабидир. Аммо ҳайздан поклангандан кейин кўрадиган сариқ ва лойқа рангли суюқлик ҳайз эмас.

13) Кекса ёшли аёл фаржига пахта қўйган бўлса, кейин пахтада сариқ, яшил, лойқа ранглardan бирини кўрса, нима бўлади?

Агар пахтани қўйганидан кейин кўп муддат ўтган бўлса, у ҳайз қони эмас. Чунки қари аёлнинг бачадони касалликдан холи бўлмагани учун шу касаллик сувлари туриб қолган бўлиши мумкин. Агар оз муддат бўлган бўлса, у ҳайз қони ҳисобланади.

14) Ҳайзи келмаган аёл фаржига қўйилган пахтада қон изини кўрса, нима қилади?

Пахтани олган вақтидан бошлаб ҳайз кўрган ҳисобланади. Агар ҳайз кўрган аёл фаржига қўйган пахтада қон изини кўрмаса, пахтани қўйгандан бошлаб ҳайзи тугаган ҳисобланади. Ҳайз даврида қоннинг оқиши шарт эмас, сизиб чиққани ҳам кифоя қилади.

15) Ким ҳайзи бошланган қиз саналади?

Биринчи марта ҳайзи келган, тўққиз ёшдан катта бўлган, балоғатга етган қиз шундайлардан ҳисобланади.

16) Биринчи марта ҳайз кўрган қизнинг ҳайзи ўн кундан кўп келса, нима деб ҳисобланади?

У истиҳоза (касаллик қони) деб ҳисобланади.

17) Ҳайз кўриш одати етти кун бўлган аёлнинг ҳайзи беш ёки олти кунда тўхтаса, нима қилади?

У ғусл қилиб, намоз ўқийди ва рўза тутади. Лекин унинг одатдаги ҳайз кунлари тугал бўлмагунича эри билан яқинлик қилиши ҳалол бўлмайди. Чунки бу аёл кўрган нарса ҳақиқий поклик бўлмай қолишининг хафви бор. У ўз одатига қайтиши мумкин.

Агар унинг одати етти кун бўлса, лекин ҳайз қони тўққиз ёки ўн кунгача чўзилса, унинг одати тўққиз ёки ўн кунга ўзгарди, деймиз. Чунки аёлнинг ҳайз муддати шаръий белгиланган чегарадан (ўн кундан) ўтиб кетмади.

18) «Соҳиби одат» нима дегани?

Ҳайз кўриш одати ва поклик кунлари маълум бўлган аёл. Масалан, етти кун ҳайз кўриб, бир ой пок юрадиган аёлнинг ҳайз одати етти кун ва поклик одати бир ойдир.

19) Агар «соҳиби одат» бўлган аёл ўн кундан ортиқ ҳайз кўрса, нима бўлади?

Агар бир аёлнинг ҳайз кўриш одати етти кун бўлсаю, ҳайзи ундан ўтиб, ўн кундан ҳам ошса, одати (етти кун)дан кейинги кунлари истиҳоза (касаллик) қони ҳисобланади. Чунки бу аёл кўрган аввалги етти кун одатига мувофиқ ҳайз кунлари бўлади. Ундан кейинги кунлар эса истиҳоза қони бўлади. Агар қон ўн кунда тўхтаса, у ҳайз қонидир ва унинг одати ўзгариб, ўн кунга айланган бўлади.

Ҳайз кўришни энди бошлаган аёлга олти кун ҳайз келиб, сўнг тўхтаб қолса, демак, унинг одати олти кундир. Агар келаси ойда етти кун ёки тўққиз кун ҳайз келса, унинг одати ўзгарган бўлиб, одати етти ёки тўққиз кунга айланади. Бу ўринда ҳайзда собит (бир тўхтамага келган) одат йўқдир. «Одат» лафздан мақсад, аёлга

ҳайзининг охирини билдирадиган муддатдир. Ҳайзнинг ушбу охирги муддатида аёл ҳайздан пок бўлади.

20) Нифоснинг маъноси нима?

«Нифос» луғатда «туғиш»ни билдиради, истилоҳда эса аёл туққандан кейин келадиган қон нифосдир. Агар боланинг баъзи хилқати (яралган аъзоси) билиниб турган гўштпора (чала туғилган) бўлса ҳам, ундан кейин келган қон нифос ҳисобланади.

21) Нифоснинг муддати қанча?

Нифоснинг энг кўп муддати қирқ кун, озининг чега-раси йўқ. Чунки нифос қони гоҳида бирдан тўхтаб қолади ва тезда тугайди. Гоҳида эса кечикади.

22) Нифос кўрадиган аёлнинг одати ўттиз беш кун бўлса-ю қирқ кундан ошиб кетса, бунга нима дейилади?

Унинг одати эътиборга олиниб, одатидан ошган кунлари истиҳоза (касаллик) қони ҳисобланади. Агар одатдан ташқари қон қирқ кундан ошмаса, у нифос қони ҳисобланади ва ҳайздагидек унинг одати ўзгариб, қирқ кунга айланган бўлади.

23) Туғишдан олдин ёки туғиш асносида чиққан қоннинг ҳукми нима?

У нифос эмас, истиҳоза (касаллик) қонидир. Агар ҳомиладор аёл тўлғоқ ҳолатида қон кўрса ва туғиши кечикса, қонни ювиши, агар қодир бўлса, намоз ўқиши лозим бўлади.

24) Истиҳозанинг маъноси нима?

Истиҳоза луғатда «оқишнинг давом этиши», истилоҳда эса одатий ҳайз ва нифос қони келадиган вақтлардан бошқа пайтда касаллик ёки ичнинг бузилиши сабабли келадиган қондир.

25) Истиҳозанинг ҳукми нима?

Истиҳоза қони худди кичик бетаҳоратлик кабидир. Унинг асарини (қон юқини) ювиб, таҳорат қилиш вожиб бўлади. У намозни соқит қилмайди, рўзага таъсир қилмайди ва бирорта ибодатдан тўсмайди.

26) Тўққиз ёшдан кичик ёшдаги (балоғатга етмаган) қиз қон кўрса, унинг ҳукми нима бўлади?

Бу истиҳоза (касаллик) қони бўлади.

27) Агар аёлга қон келиб, уч кундан оз муддатда тўхтаб қолса, бунинг ҳукми нима бўлади?

У истиҳоза қонидир. Шу каби қон аёлнинг одатидан ошиб кетса ҳамда ўн кундан ҳам ўтиб кетса, одатидан кейингиси истиҳоза қони бўлади.

28) Ҳайз кўриш одати саккиз кун бўлган аёлда ўн икки кун қон келса, ортиқчасининг ҳукми нима бўлади?

Бу истиҳоза қонидир.

29) Агар аёл ҳайздан ёки нифосдан пок бўлса, унга ғуслдан олдин эр-хотинлик муомаласи ҳалол бўладими-йўқми?

Бизнинг ҳанафий мазҳабимизнинг уламолари айтишади: «Агар қон ҳайзнинг кўпи муддати бўлмиш (ўн кун)да тўхтаса ёки нифоснинг кўпи муддати бўлмиш (қирқ кун)да тўхтаса, унда аёл учун ғуслдан олдин эр-хотинлик муомаласи ҳалол бўлади. Чунки у ҳақиқий, қатъий пок бўлди».

Агар аёлнинг қони одатида ёки одатидан кўп муддатда тўхтасаю, лекин бу муддат ҳайзда ўн кундан кам ва нифосда қирқ кундан кам бўлса, аёлга фақат қуйидаги икки ишнинг биридан кейин эр-хотинлик муомаласи ҳалол бўлади:

1. Ғусл қилгандан кейин.

2. Покликдан кейин бир намознинг вақти ўтиши билан ғусл қилмаса ҳам эр-хотинлик муомаласи ҳалол бўлади.

Бир намознинг вақти ўтиши билан аёл ҳукман пок бўлади. Лекин намозни ўтказиб юборгани учун гуноҳкор бўлади. Агар аёлнинг одатидан кам муддатда ҳайзи тўхтаса, агар ғусл қилган бўлса ҳам унга одати тугагунча эр-хотинлик муомаласи ҳалол бўлмайди. Чунки у одатига қайтиши мумкин. Лекин бу аёл эҳтиётдан рўза тутади ва намоз ўқийди.

30) Одатий истиҳозанинг вақтлари қайсилар?

Ҳайз ва нифосда шариат белгилаган муддатдан кам ва кўп бўлган, ҳайз ва нифосда одатга эга бўлган аёлнинг одатидан ташқари бўлган вақтлар истиҳозанинг вақтларидир.

31) Ҳайз ва нифос ҳолатида ҳаром қилинган ишлар нималар?

Намоз ўқиш, рўза тутиш, Қуръон ўқиш ва Мусҳафни ушлаш, масжидга кириш, Каъбани тавоф қилиш, ҳайздаги аёлнинг киндиги билан тизза орасидан фойдаланиш.

32) Ҳайз ва нифос кўрган аёллар зикр ва дуони ният қилиб Қуръон оятларини ўқишса, жоиз бўладими?

Ҳа, мисол учун бир аёлнинг зикрни ният қилиб, «Бисмиллаҳир роҳманир роҳим» дейиши жоиздир.

33) Ҳайз кўрган аёл ва жунуб киши учун тафсир, фикҳ ва ҳадис каби шаръий китобларни ўқиш ҳаром бўладими?

Одатда ҳаром бўлмайди. Лекин тафсир китобидаги оятлар тафсирнинг ҳажмидан кўпроқ бўлса ҳаромдир. Агар акси бўлса, уни ушлаш ва кўтариш жоиздир.

34) Ҳайз ва нифос кўрган аёлга ҳамда жунубга Қуръонни ушлаш ҳаром бўладими?

Ҳа, гарчи муқоваси ёки (оят ёзилмаган) оқ жойидан ушланса ҳам, Қуръоннинг ҳаммасини ушлаш ҳаром бўлади. Шунингдек бир лавҳ (тахта)да ёки идишда ёки тақинчоқда Аллоҳнинг китобидан оят ёзилган бўлса, ҳайз ва нифос кўрган аёлга ва жунуб кишига уни ушлаш ҳаромдир. Агар Қуръон ажраб турадиган мустақил ғилофга ўралган бўлса, ҳайз ва нифос кўрган аёл ва жунубнинг уни кўтариши жоиз бўлади. Агар Қуръон тушиб кетиши, ёниб кетиши, хорланиши ёки душман кўлига тушиб қолиш ҳафви туғилса, гарчи ажралувчи мустақил ғилофга ўралмаган бўлса ҳам мазкур (ҳайз ёки нифос кўрган ва жунуб) кишиларнинг уни кўтариши жоиздир.

ҲАНАФИЙ ФИҚҲИДАН

САВОЛ - ЖАВОБЛАР

Ҳасан Қодиров

Таҳорат китоби

Тошкент 2017

Ношир: *Исмоил Муҳаммад Содиқ*

Техник муҳаррир: *Мансур Қаюмов*
Саҳифаловчи: *Ҳабибуллоҳ Шукруллоҳ*
Бадий муҳаррир: *Абдулбосит Қамбаров*
Муқова дизайнери: *Уйғун Солиҳов*

Нашр лицензияси № АІ 235, 13.02.2013 йил.

Босишга рухсат этилди 12.05.2017. Бичими 84x108 ¹/₃₂.
Times New Roman гарнитураси. Офсет босма. Босма табағи 6.
Шартли босма табағи 3,51. Адади 5000 нусха.
Буюртма №26. Бахоси келишилган нарҳда.

«Hilol-Nashr» нашриёт босмаҳонаси
100185, Тошкент шаҳри, Сўгалли ота, 5

35
уз

Ушбу рисола
Ислом фикҳининг муҳим
мавзуларига оид
савол-жавоблардан
тузилган

فقه العبادات

Ҳасан Қодиров

فقه العبادات

ҲАНАФИЙ ФИҚҲИДАН

САВОЛ - ЖАВОБЛАР

ISBN 978-9943-4819-2-3

9 789943 481923